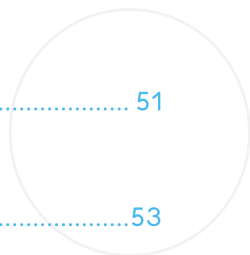

SAMEN STERK IN NIEUWKOMERSONDERWIJS

	PAG
01 INLEIDING	2
EERSTE HULP BIJ NIEUWKOMERS	
02 WARM WELKOM	4
EEN SUCCESVOLLE START IN HET BASISONDERWIJS	
03 SOCIAAL EMOTIONELE ONTWIKKELING	7
WERELDREIZIGERS	
04 DE SCHOOL ALS BAKEN VAN VEILIGHEID, RUST EN VERTROUWEN VOOR IEDERE LEERLING	8
HET BELANG VAN TRAUMASENSITIEF LESGEVEN	
05 INTERVIEW NIEUWKOMERSLEERLING	16
IN NEDERLAND ZIE IK MIJN TOEKOMST: DE DROOM VAN EEN OEKRAÏENSE JONGEN	
06 TRAUMASENSITIEF LESGEVEN	18
NAAR GEDRAG KIJKEN DOOR EEN TRAUMASENSITIEVE BRIL	
07 WERKEN MET NIEUWKOMERS	22
PAULUSSCHOOL ARNHEM	
08 INTERVIEW MET EEN MOEDER	31
VLUCHTEN VOOR GEWELD: HET VERHAAL VAN YEVHENIIA BABKA	
09 EEN SCHAT AAN WOORDEN	34
AANBOD WOORDENSCHAT NIEUWKOMERS	
10 VERRIJK WOORDENSCHAT NIEUWKOMERS 122	38
STRATEGIEËN EN ACTMITEITEN LEERKRACHTEN	
11 RIJKE TEKSTEN IN DE STEIGERS	41
NIEUWKOMERS EN DE KRACHT VAN RIJKE TEKSTEN	
12 LEZEN OVER NIEUWKOMERS	44
BEWUSTWORDEN & KENNIS!	
13 PLEIDOOI MEERTALIGHEID IN DE KLAS	48
DE MOEDERTAAL ERKENNEN, RESPECTEREN EN BEHOUDEN	
14 BREDE ONTWIKKELING OPENT HARTEN	50
RUIJTE VOOR MEER DAN TAAL	
15 LOWAN	51
ONDERWIJSONDERSTEUNING VOOR NIEUWKOMERS	
16 PROFESSIONALISERING	53
AANBOD PROFESSIONALISERING	
17 BESTUURDERS	54
AAN HET WOORD...	

1. INLEIDING

EERSTE HULP BIJ NIEUWKOMERS

Als docent-onderzoeker aan Iselinge Hogeschool in Doetinchem ben ik betrokken bij het vraagstuk rondom nieuwkomers in het primair onderwijs in de regio Gelderland-oost. In de afgelopen jaren heeft dit onderwerp steeds meer aandacht gekregen binnen de onderwijswereld, vooral nu recente gebeurtenissen in de wereld dit vraagstuk nog urgenter maken.

Naast vluchtelingen uit oorlogsgebieden komen ook veel nieuwkomers naar Nederland vanwege arbeidsmigratie. Het aantal nieuwkomers in het Nederlandse onderwijs is de afgelopen jaren gestegen, zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs. Het onderwijs voor nieuwkomers, met name op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling en het leren van de Nederlandse taal, staat hoog op de beleidsagenda van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Dit is begrijpelijk, gezien het belang van goed onderwijs als voorwaarde voor een optimale ontwikkeling, integratie in de samenleving en langetermijnperspectief voor nieuwkomers.

Het is duidelijk dat er een compleet beeld nodig is van de verschillende groepen nieuwkomers en hun onderwijsbehoeften, evenals inzicht in hoe het onderwijs momenteel het nieuwkomersonderwijs organiseert. Dit is waar ons onderzoek naar streeft. Onze missie is om zoveel mogelijk onderwijsondersteuners en leerkrachten te bereiken om hen de bewustwording, kennis en vaardigheden te bieden, zodat zij nieuwkomersleerlingen optimaal kunnen begeleiden in de klas.

We hopen dat we EHBN, Eerste Hulp Bij Nieuwkomers; samen sterk in het nieuwkomersonderwijs, tot leven kunnen brengen als een bron van inspiratie en ondersteuning voor educatieve professionals in het basisonderwijs. Als docent-onderzoeker aan Iselinge Hogeschool ben ik trots dat we een platform hebben gecreëerd waar leraren kunnen ontdekken hoe ze nieuwkomers op cognitief én sociaal gebied optimaal kunnen begeleiden. Want laten we niet vergeten dat een veilige omgeving en een sterke band tussen leraar en leerling essentieel zijn voor effectief leren.

Het is belangrijk dat leraren zich realiseren dat het begeleiden van nieuwkomers geen drastische ommezwaai in hun lesmethoden vereist. Vaak kunnen kleine aanpassingen al een wereld van verschil maken. Zoals een student treffend beschrijft in een artikel over een verfpot met witte verf: elke rode druppel maakt het verschil en leidt tot een prachtige roze tint. Dit staat symbool voor de positieve ontwikkeling van nieuwkomers in ons onderwijs.

De groeiende aanwezigheid van nieuwkomers in onze scholen vraagt om een gezamenlijke inspanning. Laten we samen leren, samen groeien en samen streven naar een inclusieve onderwijsomgeving waarin elke nieuwkomer een verrijking is voor de leerkracht, voor alle

kinderen in de klas en op school.

Met EHBN hopen we bewustwording te creëren, kennis te delen en vaardigheden aan te reiken die leerkrachten in staat stellen om deze uitdaging met vertrouwen aan te gaan en de weg te openen voor een prettige, veilige, succesvolle schoolervaring voor nieuwkomers.

PASCAL TIJDINK – DOCENT ONDERZOEKER NIEUWKOMERS & NT2
ISELINGE HOGESCHOOL

2. WARM WELKOM

EEN SUCCESVOLLE START IN HET BASISONDERWIJS

De sleutel tot een succesvolle start in het reguliere basisonderwijs begint vaak bij een grondige intakeprocedure. Of het nu gaat om migranten, vluchtelingen, of internationale studenten, een effectieve intakeprocedure is essentieel voor het creëren van een soepele overgang naar een nieuw land, cultuur, en gemeenschap. In dit artikel wordt het belang van een goed gestructureerde intakeprocedure verkend en wordt duidelijk gemaakt hoe een goede beginsituatie eruitziet. Door inzicht te krijgen in de uitdagingen en beste praktijken rondom intakeprocedures, kunnen we een diepgaand begrip ontwikkelen van hoe we nieuwkomers het beste kunnen ondersteunen bij het begin van hun nieuwe hoofdstuk.

De intakeprocedure voor nieuwkomers in het reguliere basisonderwijs is een cruciaal proces dat ervoor zorgt dat leerlingen een soepele overgang ervaren bij het betreden van de schoolomgeving. De procedure omvat verschillen stappen die gericht zijn op het verzamelen van relevante informatie over de leerling en het bieden van de juiste ondersteuning om de integratie in de klas te vergemakkelijken. Het uiteindelijke doel van de intakeprocedure is om ervoor te zorgen dat de leerling zich veilig en welkom voelt op school en optimaal kan profiteren van het onderwijs dat wordt aangeboden.

KENNISMAKINGSGESPREK

De eerste stap in de intakeprocedure is een kennismakingsgesprek tussen de ouders en de school. Tijdens dit gesprek worden de achtergrond van de leerling, eventuele zorgen en verwachtingen van zowel de ouders als de school besproken. Een open communicatie tussen alle betrokken partijen is essentieel om ervoor te zorgen dat de leerling de juiste ondersteuning krijgt die nodig is om succesvol te kunnen integreren in de schoolomgeving. Onthoud dat een intake voor een nieuwkomer een stuk uitgebreider is dan een intake voor een Nederlandse leerling. Probeer zoveel mogelijk te weten te komen over de leerling, dit helpt bij het bieden van het juiste onderwijs. Bereid het intakegesprek zo goed mogelijk voor, dit zorgt voor duidelijkheid naar de ouders toe. Achter deze QR-code zijn twee lijstjes met aandachtspunten te vinden, die doorgenomen kunnen worden voorafgaand aan het gesprek.

INTAKEFORMULIER

Bij de intakeprocedure speelt het intakeformulier een belangrijke rol. Dit formulier bevat essentiële informatie over de achtergrond van de leerling, zoals eerdere onderwijservaringen en eventuele speciale behoeften. Het invullen van dit formulier helpt de school om een goed beeld te krijgen van de leerling en om passende ondersteuning te bieden. Onderstaand formulier bevat alle nodige vragen die aan ouders gesteld moeten worden. Het formulier is te

gebruiken als leidraad voor het intakegesprek. De ouders kunnen thuis de algemene gegevens invullen.

CONTACT MET OUDERS

Het is van groot belang dat de school en ouders samenwerken om ervoor te zorgen dat de leerling de juiste ondersteuning krijgt en zich optimaal kan ontwikkelen binnen de school. Maak aan de ouders duidelijk wat er van hen verwacht wordt, zoals het op tijd op school brengen van het kind, aanwezig zijn bij gesprekken en het ondersteunen bij taalonderwijs. Het is mogelijk dat ouders (nog) geen Nederlands spreken. Als dat het geval is, regel dan een tolk voor tijdens het intakegesprek, om de informatie toch goed over te brengen.

TOETSEN VAN BEGINSITUATIE

Na de kennismakingsperiode volgt een observatieperiode waarin de leerling wordt geobserveerd in de klas. Door deze observatie kan de school een beter beeld krijgen van de behoeften van de leerling en welke vormen van ondersteuning er nodig zijn. Dit kan variëren van extra begeleiding bij bepaalde vakken tot specifieke aanpassingen in het lesprogramma om tegemoet te komen aan de individuele behoeften van de leerling. Toets de beginsituatie van de leerling met een aantal toetsen op het gebied van rekenen, woordenschat en technisch lezen. De toetsen worden uiteraard diagnosticerend afgenomen; het is om te bepalen wat de leerling al weet. Voor rekenen kan bijvoorbeeld een tempotoets worden afgenomen, om te kijken wat de leerling weet over rekenen. Het is belangrijk dat het een niet-talige toets is, om zo goed te bepalen wat de leerling al kan uitrekenen. Om het technisch lezen te toetsen, kan de taal en teken toets gebruikt worden. Daarnaast kan een PI-dictee afgenomen worden, om te toetsen wat het spellingsniveau is van de leerling.

In deze brochure van Lowan (2023) zijn de leerlijnen te vinden, per vak en groep. Bepaal aan de hand van deze leerlijnen wat de leerling dat jaar gaat leren. Houd hierbij rekening met de beginsituatie van de leerling.

Observeer daarnaast ook de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling. Achter deze QR-code is een observatielijst hiervoor te vinden. Houd er rekening mee dat nieuwkomers eerst moeten wennen. Dat vraagt tijd. Respecteer het feit dat veel nieuwkomers een 'stille periode' doormaken waarin ze niets zeggen, maar wel veel oppikken. Deze periode kan soms een dag, maar soms ook maanden duren. Geef de leerling de tijd om door de 'stille periode' te komen en probeer niets te forceren.

ONDERWIJSBEHOEFTE

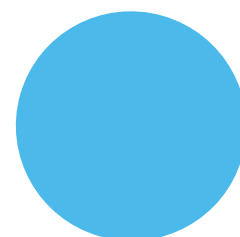
Het is cruciaal om de onderwijsbehoeften van nieuwkomers goed in kaart te brengen. Ondanks dat er in de literatuur weinig bekend is over algemene onderwijsbehoeften van nieuwkomers, hebben alle nieuwkomers problemen met de Nederlandse taal. Het is belangrijk om in de eerste maanden goed taalonderwijs te bieden. Zorg ervoor dat er een goed beeld geschetst wordt van specifieke behoeften van de leerling, zodat hij of zij zich optimaal kan ontwikkelen.

Tot slot wordt er een plan opgesteld om de leerling te ondersteunen en te integreren in de klas. Dit plan wordt regelmatig geëvalueerd en indien nodig bijgesteld om ervoor te zorgen dat de leerling zich blijft ontwikkelen en zijn of haar potentieel kan bereiken. Met een zorgvuldige en doelgerichte intakeprocedure kunnen nieuwkomers in het reguliere basisonderwijs een goede start maken en zich succesvol ontwikkelen.

- 01 Regel, waar nodig, een tolk via Tvcn (088-255 52 22).
- 02 Houd er rekening mee dat sommige ouders nog nooit op een basisschool geweest zijn. Geef hen eerst een rondleiding en laat hen kennismaken met het Nederlandse onderwijs.
- 03 Vraag tijdens het intakegesprek hoe het gezin hier in Nederland gekomen is, en of er familieleden achter zijn gebleven.
- 04 Maak een duidelijk plan voor wat de leerling gaat leren, gebaseerd op observaties en leerlijnen van Lowan (zie QR-code).

LOÏS HOBELMAN – STUDENT PABO
ISELINGE HOGESCHOOL

3. SOCIAAL EMOTIONELE ONTWIKKELING

METHODE WERELDREIZIGERS VOOR NIEUWKOMERS

Een aanrader voor elke klas met nieuwkomers is de methode 'WERELDREIZIGERS'. Wereldreizigers is een methode voor de sociaal- emotionele ontwikkeling voor nieuwkomers op de basisschool en besteedt in 10 thema's aandacht aan onderwerpen als 'Wie ben ik, school en vriendschap'. De lessen zijn geschikt voor nieuwkomersklassen maar kunnen ook ingezet worden in het regulier onderwijs waarbij er maar een enkele nieuwkomer in de klas zit. Er zitten in het boek speciaal ontworpen lessen om uit te voeren in een reguliere klas waarbij de focus meer ligt op het inlevingsvermogen van de autochtone leerlingen.

Daarnaast wordt er in het boek aandacht besteed aan lessen mindfulness voor nieuwkomers en wordt in het eerste deel een duidelijke uitleg gegeven over wie de nieuwkomers precies zijn en wat zij van ons nodig hebben. Voor de leerkracht zitten er kant en klare lessen in het boek waar weinig voorbereiding voor getroffen moet worden. Ook wordt er een overzicht gegeven van de kernwoorden van de les. Voor de leerlingen zit er een werkbladenmap bij de methode waarbij ze tijdens de lessen telkens een activiteit hierin uitvoeren. Hierdoor bouwen ze hun eigen soort dagboek op.

De methode (boek+ werkbladenmap) is gratis te bestellen bij Pharos.

WWW.PHAROS.NL -> [KENNISBANK](#) -> [WERELDREIZIGERS](#)

MYRTHE STOLTE – STUDENT PABO
ISELINGE HOGESCHOOL

INFOGRAPHIC

4. DE SCHOOL ALS BAKEN VAN VEILIGHEID, RUST EN VERTROUWEN VOOR IEDERE LEERLING.

HET BELANG VAN TRAUMASENSITIEF LESGEVEN

Leerkrachten die werken met nieuwkomers in het reguliere onderwijs begrijpen de uitdagingen en obstakels die nieuwkomers kunnen ervaren bij het leren van een nieuwe taal en het integreren in een nieuwe samenleving. Maar wat als deze uitdagingen worden bemoeilijkt door stressvolle ervaringen uit het verleden en misschien wel opgelopen trauma's? Wat is een trauma eigenlijk? Hoe weet je of een leerling een trauma heeft? Wat hebben deze ervaringen voor impact op schoolsuccessen? Hoe moeten leerkrachten hiermee omgaan? Is dat mogelijk?

Iedere dag komen leerlingen naar school om te leren. Voor veel leerlingen is het leven niet zonder zorgen. Mishandeling, scheiding, armoede, oorlog, vluchten, pesten en andere vormen van stress kunnen behoorlijke impact hebben op het leren en het gedrag van de leerlingen. Voor deze leerlingen kunnen leerkrachten en andere onderwijsprofessionals het verschil maken: de school als baken van veiligheid, rust en vertrouwen voor iedere leerling (Asselman, 2019).

Dit brengt ons bij het concept van traumasensitief lesgeven: een benadering die zich richt op het creëren van een veilige en ondersteunende omgeving voor alle leerlingen, inclusief degenen die trauma's hebben ervaren. Ondanks dat de term 'traumasensitief lesgeven' in 2016 nog weinig bekend was in het onderwijs, was het wel duidelijk dat leerkrachten en andere onderwijsprofessionals behoefte hadden aan meer kennis over trauma en handvatten voor het lesgeven aan getraumatiseerde kinderen of kinderen die te maken hadden met veel stress (Coppens, Schneijdenberg & van Kregten, 2022).

Uit onderzoek weten we dat ingrijpende jeugdervaringen ongelooflijk veel voorkomen in alle lagen van de bevolking. In de internationale literatuur wordt vaak naar de term ingrijpende jeugdervaringen verwezen als 'Adverse Childhood Experiences', afgekort als ACE's. Uit het onderzoek Prevalentie ACES regulier onderwijs-2016 van Vink (2016) kwam naar voren dat bij een groep van 680 leerlingen, uit groep 7 en 8, uit het regulier onderwijs:

- 55% van de leerlingen heeft geen ACE ervaren;
- 45% van de leerlingen heeft één of meerdere ACEs ervaren;
- » 38% heeft één tot drie ACEs ervaren;
- » 7% heeft vier of meer ACEs ervaren.

We vinden het belangrijk om het volgende ook te vermelden: in het (voorgezet) speciaal onderwijs, liggen de cijfers nog hoger:

- Nagenoeg alle leerlingen ervaren één of meer ACEs;
- 26% van de leerlingen heeft één tot drie ACEs ervaren;
- 73% van de leerlingen heeft vier of meer ACEs ervaren.

Figuur 1: aantal ervaren ingrijpende jeugdervaringen (ACEs) in regulier onderwijs (BO) en speciaal onderwijs (so & vso) uit Consortium TSO onderzoek, 2018.

Traumasensitief Onderwijs is enorm in ontwikkeling. Het is geen aparte methode en niet iets wat je er óók nog bij moet doen, je hoeft niet op de stoel van de psycholoog te gaan zitten: het heeft ook niets te maken met therapeutische gesprekken voeren met kinderen, daar zijn andere professionals voor. Wij hopen met ons artikel leerkrachten te inspireren in het belang van traumasensitief lesgeven: het meemaken van ingrijpende ervaringen kan een grote invloed hebben op de ontwikkeling van leerlingen.

WAT IS TRAUMASENSITIEF LESGEVEN?

Trauma en stress hebben een negatieve invloed op de ontwikkeling van leerlingen. Door als school traumasensitief les te geven wordt er optimaal bijgedragen aan het herstel van eerdere opgedane ervaringen en aan de groei van de ontwikkeling. Binnen het traumasensitief onderwijs zijn de relaties met ouders en leerlingen sterk en worden leerlingen gezien en gekend. De school heeft oog voor de eigen levenservaringen en problematiek die ouders of leerling bij zich dragen. Alle medewerkers van de school hebben kennis en over de invloed van trauma. Zij streven ernaar dat alle leerlingen optimaal kunnen ontwikkelen. Deze manier van handelen is niet alleen goed voor nieuwkomers maar voor alle leerlingen in de school. Iedere leerling heeft baat bij traumasensitief onderwijsklimaat (Coppens et al., 2022).

In het kort komt het er op neer dat traumasensitief lesgeven, lesgeven is door te kijken door een traumabril. Zoals bij alle leerlingen zorg je ervoor dat je het kind ziet, echt ziet. Je bent op de hoogte van de culturele- en talige achtergrond van het kind. Door je te verdiepen in de brede intake die gedaan is weet je veel van de achtergrond van de leerling. Een hechte band, verbinding, open staan, interesse en empathie zijn voorwaarden voor een goede veilige relatie. Vanuit de veilige relatie kan er geleerd worden, dat geldt voor de Nederlandse taal en de overige cognitieve vaardigheden. Dit is de basis. Vanuit deze veilige verbinding tussen de leerkracht en de leerling, observeert de leerkracht de leerlingen regelmatig en houdt rekening

met de gevoelens en gedachten van de leerling. Eventueel afwijkend gedrag (externaliserend of internaliserend) wordt gezien als een vorm van onmacht van de leerling daar wordt door de leerkracht kalm mee om gegaan.

Als je door een traumabril naar de leerlingen kijkt dan weet je dat deze leerlingen geen controle hebben over hun gedrag. Een beloonsysteem is niet aan te raden: je wekt hiermee de suggestie dat de leerling het gedrag kan sturen. Dat kan de leerling niet. De leerkracht moet de leerling hierbij helpen, zijn co-regulator zijn. Getraumatiseerde kinderen hebben onvoldoende kunnen leren om zichzelf te reguleren en hebben de leerkracht daar nog heel hard bij nodig. Ze hebben weinig vertrouwen kunnen opbouwen in volwassenen. Er moet met begrip en empathie op het kind gereageerd worden. Begrenzen is hierbij nodig, maar dat kan alleen in contact met het kind. Dit moet op een kalme manier gebeuren: Connect to correct. Toon begrip en empathie, maak op een rustige manier contact met het kind en gebruik non-verbale communicatie. Vertel wat je van het kind verwacht en wat de gewenste situatie is. Consequenties zijn vooral gericht op herstel van de relatie (Coppens et al., 2022).

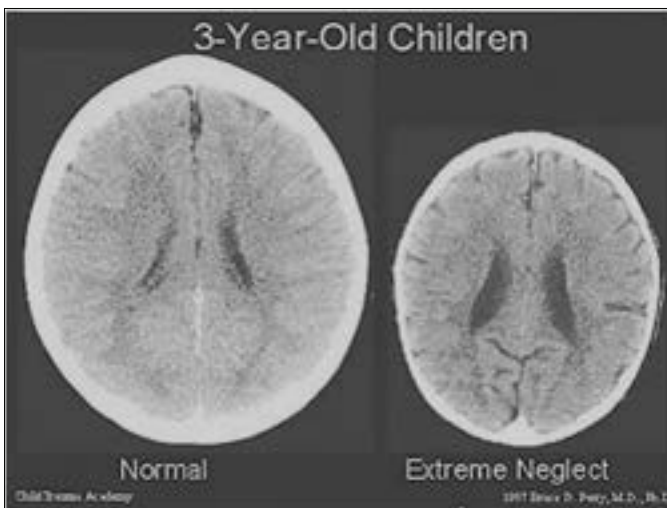
Door een traumabril kijken is niet kijken naar het gedrag van de leerling maar naar de gedachten en de gevoelens die de leerling heeft. Er wordt niet uitgegaan van: de leerling is lastig maar de leerling heeft het lastig. De leerkracht kan hier een grote rol inspelen door bij deze leerlingen de stress te verlagen.

Figuur 2: nieuwkomer met traumatische ervaringen

TRAUMA IN HET BREIN

Het is een feit dat trauma in de eerste kinderjaren een negatieve invloed heeft op de hersenontwikkeling van het kind (Coppens et al., 2022). Een kind dat opgroeit in een veilige omgeving, laat een andere ontwikkeling in het brein zien dan in een kind dat opgroeit in een onveilige omgeving. Het brein is in het geval van een onveilige omgeving gericht op angst en verlaten. Elk kind ervaart in zijn leven een beetje stress en dat is helemaal niet erg. Wanneer het meer wordt dan een beetje, als er sprake is van chronische stress, dan wordt de stress giftig, lees toxisch. Toxische stress heeft gevolgen voor de hersenontwikkeling. Op de foto's hieronder is het verschil duidelijk te zien. Als een kind op jonge leeftijd stress ervaart, worden de verbindingen in de hersenen minder goed aangelegd, stagneren en kunnen zelfs verdwijnen. Dit heeft consequenties voor de ontwikkeling.

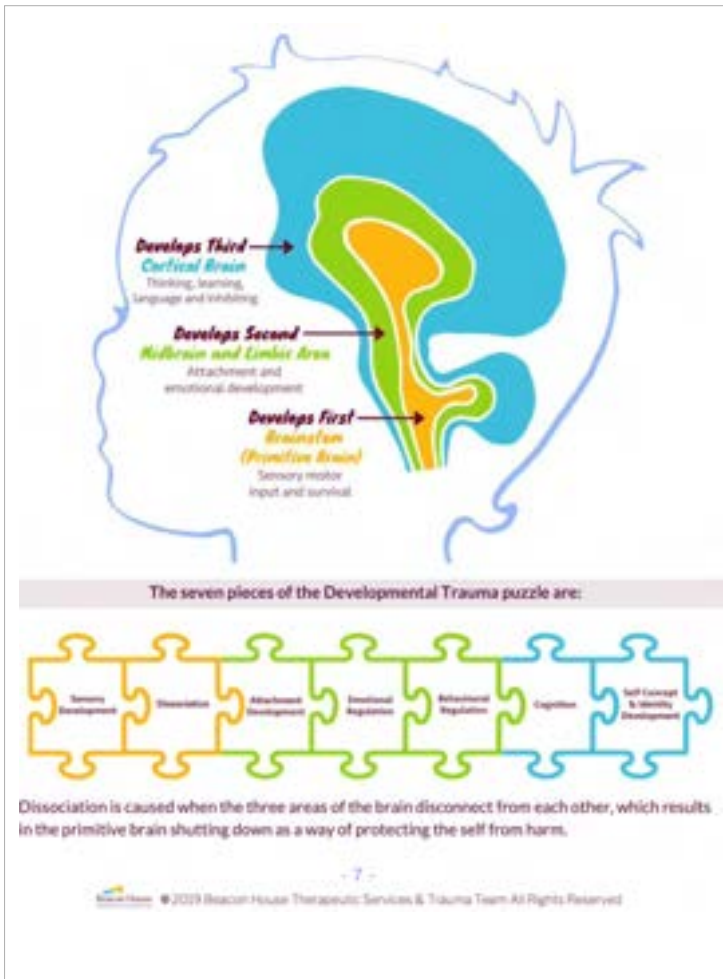

Figuur 3: de negatieve invloed van verwaarlozing op de hersenen in ontwikkeling (Perry & Pollard, 1997).

Hoe jonger kinderen zijn, des te schadelijker is toxische stress. Ernstige verwaarlozing op hele jonge leeftijd leidt tot een kleinere hersenomvang – er zijn minder verbindingen gelegd tussen de hersencellen. Bovendien is er een vermindering van hersenschors zichtbaar.

WAAROM KENNIS OVER HET BREIN VOOR DE LEERKRACHT?

Als de leerkracht kennis heeft over de werking van het brein dan kan hij beter aansluiten bij de beleving van de leerling. Dan kan de leerkracht beter voorspellen hoe de leerling zich voelt, gedraagt en wat de leermogelijkheden zijn (Horeweg, 2018). Leerlingen zullen zich beter begrepen voelen door de leerkracht en hierdoor ontstaat er meer verbinding en veiligheid, een voorwaarde om tot leren te komen.

Figuur 4: brein werkt van onder naar boven (Beacon House, 2020).

Op de afbeelding is een kinderbrein te zien. Dit brein werkt van onder naar boven. Het werkt van geel naar groen en dan naar blauw. Het gele gebied is het primitieve brein, ze noemen het ook wel het reptielenbrein of het overlevingsbrein. Hier wordt de hartslag geregeld, de ademhaling, de lichaamstemperatuur en de bloeddruk, eigenlijk alles wat je nodig hebt om te leven.

Vandaaruit kom je terecht in het groene gedeelte, het limbische gedeelte, in dit gebied liggen de herinneringen, deze worden opgeslagen en kunnen worden teruggehaald. De amygdala bevindt zich ook in dit gebied; de amygdala regelt de emoties.

Het blauwe gedeelte is het controlecentrum; de cortex: taal, leren, controle en executieve functies.

Het is voor een leerkracht belangrijk om te begrijpen dat een leerling met stress niet in staat is om in het blauwe gedeelte terecht te komen. Als een leerling gestrest is met de bijkomende lichamelijke bijwerkingen, dan blijft deze leerling dus steken in het gele gedeelte. De amygdala in het groene gedeelte zal hierdoor te strak gespannen zijn waardoor de leerling continu alert is, schrikachtig, in ieder geval niet in staat om zijn executieve functies aan te sporen om tot leren te komen.

Vind je het moeilijk om je hier iets bij voor te stellen? Stel je voor dat je een ballon in je handen hebt. Strek je armen vooruit en sluit je ogen. Iemand anders in jouw omgeving leest een hoofdstuk voor uit een boek dat jij dadelijk moet samenvatten. Tegelijkertijd loopt er iemand rond met een naald ... dat gevoel ... lukt het je om je te concentreren op het verhaal om het vervolgens samen te vatten of word je afgeleid door de persoon met de naald waardoor je je wellicht niet kunt concentreren? Dat gevoel, dat hebben de leerlingen dus continu.

VEERKRACHT

Figuur 5: veerkracht

Kinderen zijn over het algemeen erg veerkrachtig. Dit betekent niet dat dit is aangeboren en dat alle kinderen dit kunnen. Een kind moet leren om veerkrachtig te worden. Bij veerkracht wordt toxische stress omgezet in verdraagbare stress. Een kind kan dit niet alleen. In het eerste deel van hun leven zal een ouder hierin een belangrijke rol moeten spelen. Een veilige thuisbasis die het kind leert omgaan met stress en tegenslagen. Ook de leerkrachten in het basisonderwijs kunnen hier een grote rol in spelen. Jij als leerkracht doet er toe. Jij kunt als leerkracht de rode druppels verf zijn in de witte emmer. De rode druppels zijn allemaal momentjes die langzaam de emmer met witte verf, roze laten kleuren. Dat kunnen handelingen van jou zijn.

WAT KUN JE DOEN IN DE KLAS?

TIPS

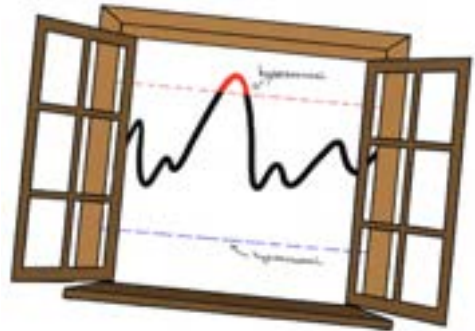
- 01 Relatie opbouwen met het kind; wees de betrouwbare volwassene in hun leven
- 02 Zorg voor een veilige omgeving
- 03 Heel veel structuur
- 04 Bied keuzes; geef de leerling de controle (over zijn leven) weer terug
- 05 Sta open voor de identiteit van de leerling: taal – cultuur
- 06 Zorg voor meertalige kinderboeken in de klas
- 07 Bouw rustmomenten in en beweegmomenten
- 08 Leerlingen mogen de moedertaal spreken in de klas
- 09 Heb hoge verwachtingen; spreek vertrouwen uit naar de kinderen
- 10 Bij verkeerd gedrag zoek samen een oplossing om het goed te maken, probeer het gedrag te begrijpen door de traumabril op te zetten

Heb geduld. Denk er aan hoeveel druppels rode verf je nodig hebt om een pot witte verf roze te kleuren. Ook als je nog geen verandering ziet, kan er al wel verandering plaatsvinden.

Figuur 6: Traumasensitief Onderwijs (Coppens, 2022)

Figuur 7: De Window of Tolerance

Het ontwikkelen van veerkracht is cruciaal om binnen de 'Window of Tolerance' te blijven, een optimale staat van alertheid en ontspanning waarin kinderen effectief kunnen functioneren. Veerkrachtige kinderen hebben de vaardigheden om stress te reguleren, snel te herstellen van uitdagende situaties en zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Deze eigenschappen helpen hen om binnen hun 'Window of Tolerance' te blijven, zelfs tijdens stressvolle momenten of na traumatische ervaringen.

LESGEVEN AAN GETRAUMATISEERDE KINDEREN

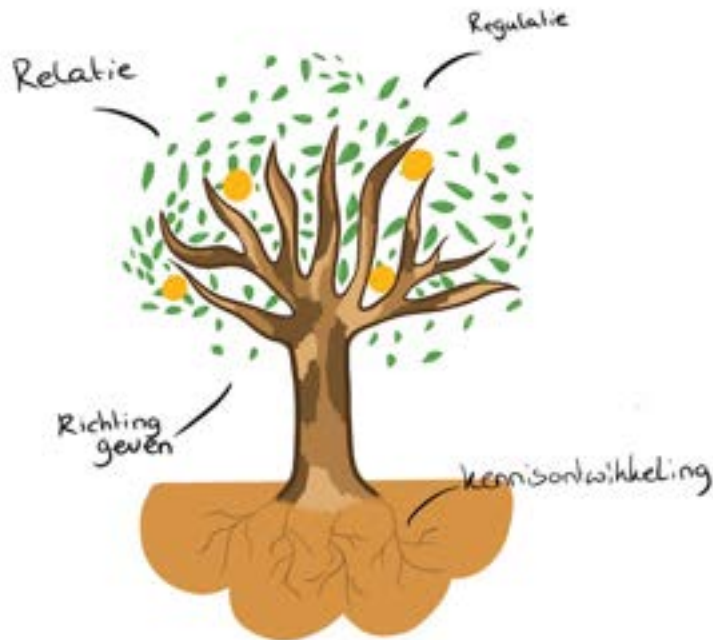
In Nederland zijn het boek 'Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen' en de teamtraining 'Traumasensitief Onderwijs' van grote betekenis. In het boek en de training staat kennis over de invloed van trauma op de ontwikkeling en het gedrag van kinderen en de mogelijkheden tot herstel centraal. Er worden vele handreikingen gegeven voor leerkrachten en andere onderwijsprofessionals om getraumatiseerde kinderen of kinderen die (nog) veel stress ervaren optimaal te kunnen ondersteunen.

Coppens, L., Schneijderberg, M., & van Kregten, C. (2022). *Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen. Een praktisch handboek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: SWP.

BEWUSTWORDING, KENNIS EN VAARDIGHEDEN

Wij zijn ons bewust dat er nog veel te leren valt met betrekking tot nieuwkomers & NT2. Door bewustwording en kennis te vergroten is het makkelijker om vaardigheden in te zetten voor deze waardevolle doelgroep. Wij hebben het afgelopen jaar in de academische werkplaats Nieuwkomers & NT2 veel bewustwording en kennis opgedaan. Zonder deze bewustwording en kennis is het niet mogelijk om op een volwaardige manier les te geven aan nieuwkomers.

Figuur 8: boom ontwikkeling traumasensitief lesgeven in de school

TIPS

01

Op Iselinge Hogeschool kunnen educatieve professionals ook de masterclass Traumasensitief lesgeven volgen:
24 oktober 2024.

Kijk hier voor informatie:

[HTTPS://WWW.ISELINGE.NL/LEVEN-LANG-ONTWIKKELEN/MASTERCLASSES-NT2](https://www.iselinge.nl/leven-lang-ontwikkelen/masterclasses-nt2)

DEMIVAN EERDEN, ELINE GEURINK & QUINCY SUITERS - STUDENTEN PABO
ISELINGE HOGESCHOOL

HANDIGE TOOLS

Checklist
Veilige
Leeromgeving

Poster
Veiligheid in
de klas

5. INTERVIEW NIEUWKOMERSLEERLING

IN NEDERLAND ZIE IK MIJN TOEKOMST: DE DROOM VAN EEN OEKRAÏENSE JONGEN.

Mijn naam is Anne Prinsen en ik ben derdejaars student aan Iselinge Hogeschool in Doetinchem. Ik heb het afgelopen jaar de minor Nieuwkomers & NT2 gevolgd. Ik vind het belangrijk dat deze kinderen gezien worden en zich fijn voelen op school. In mijn eigen stageklas heb ik ook nieuwkomersleerlingen. Met één van deze leerlingen heb ik een interview gehouden over hoe hij het vindt in Nederland en op school. Deze leerling zit in groep 8 en komt uit Oekraïne. Hij is in mei 2022 naar Nederland gekomen en is toen gestart in groep 6. Hij heeft het erg naar zijn zin in Nederland en vertelt onder andere over verschillen tussen zijn school in Oekraïne en zijn school in Nederland, ook vertelt hij welke doelen hij in de toekomst nog wil bereiken. Ik ben als leerkracht ontzettend trots op hem hoe hij zich heeft ontwikkeld op alle gebieden, ik weet zeker dat het met hem helemaal goed gaat komen en ik hoop dat zijn dromen uit mogen komen!

Zijn er grote verschillen tussen jouw school in Oekraïne en hier in Nederland?

Hier zijn goede lessen en betere leerkrachten, het werkt hier goed. Iedereen is hier zo vriendelijk. Ik vind bijvoorbeeld de rekenlessen in Nederland veel leuker, in Oekraïne moest ik gewoon zitten en 40 minuten werken. We kregen ook geen instructie over de rekenles. We zaten dan gewoon aan onze tafel met een boekje en de juf stond bij het bord en schreef daar dan wat op en dan gingen we aan het werk. Ook was mijn school in Oekraïne wel 10 keer groter dan deze school.

Wat vind je het leukst aan school in Nederland?

Buitenspelen vind ik het leukst, daar kon dat niet. Tijdens de pauze zaten we bij elkaar en praten en eten we met elkaar. We gingen niet naar buiten. We hadden wel een plein, maar daar speelden we alleen na schooltijd op.

Wat vond je fijn toen je hier op school kwam?

Ze waren allemaal aardig voor mij en ze hielpen mij goed. Ze gingen mij helpen met de taal en wat je moest doen bij een les en een instructie. Ik kreeg een maatje in de klas die mij ook met alles hielp. Via de vertaalapp gingen we dan met elkaar praten. Ook tijdens het buitenspelen, gingen ze met mij samen spelen, dat was fijn.

Wat vind je van de Nederlandse taal?

Ik vind het niet moeilijk en niet makkelijk, een beetje ertussenin. De getallen vond ik lastig om te leren, omdat dat net andersom is dan hoe wij de getallen uitspreken. Sommige klanken vond ik ook lastig om uit te spreken aan het begin. In midden groep 7 kon ik de taal al best goed spreken. Toen was ik bijna een jaar in Nederland.

Wat zijn jouw favoriete vakken op school en waarom?

Rekenen, topografie en gym. Ik ben goed in rekenen en topografie en ik vind deze vakken ook leuk. Ook gym vind ik heel leuk, ik denk elke jongen wel.

Hoe ervaar je de sfeer op school in vergelijking met je school in Oekraïne?

Ik vind het hier veel gezelliger, ik ken ook iedereen uit de andere groepen, dat vind ik veel gezelliger. Het ziet er ook veel mooier uit, de meubels in Oekraïne zijn heel oud, hier zijn er mooiere spullen. Ook hadden we daar geen laptops, daar deden we alles op papier.

Hoe was het om nieuwe vrienden te maken?

Dat ging best makkelijk. We helpen elkaar en doen veel leuke dingen samen. Ik ben bevriend met alle kinderen uit groep 8, maar het meeste ga ik om met de jongens. In het weekend gaan we vaak met heel groep 8 bij iemand thuis zitten. Dan praten we met elkaar en spelen we verstoppertje.

Heb je hier nieuwe hobby's of interesses die je niet had in Oekraïne?

Ja voetbal. In Oekraïne voetbalde ik nog niet, ik zit nu ook bij een voetbalvereniging en op zaterdag speel ik wedstrijden. Hier in Nederland ben ik ook veel meer aan het buitenspelen en minder binnen op mijn telefoon spelletjes aan het spelen, dat deed ik in Oekraïne wel.

Kun je vertellen over een moment waarop je je hier thuis hebt gevoeld op school?

Een jaar geleden voelde ik me hier echt thuis, dat was rond midden groep 7. Toen sprak ik de taal en kon ik beter praten met de andere kinderen.

Wat zijn dromen of doelen die je hebt voor de toekomst?

In Nederland zie ik mijn toekomst. Ik wil hier graag blijven. In Nederland voel ik me fijn en veilig. Ook wil ik graag voetballer worden later. Volgend jaar ga ik naar de middelbare school en start ik op KGT, ik wil daarna nog heel graag naar de HAVO toe. Wat ik daarna ga doen, weet ik nog niet.

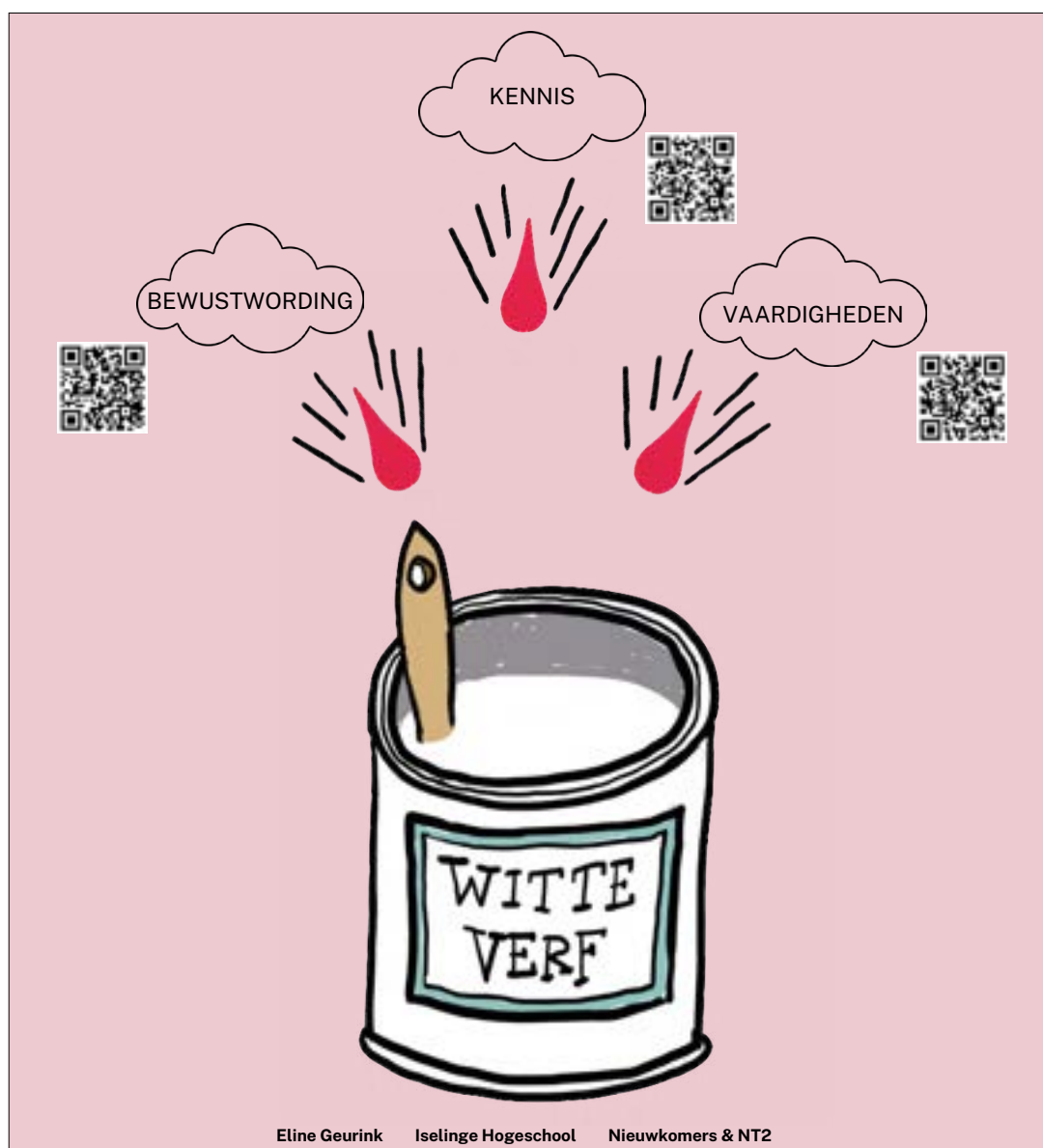
ANNE PRINSEN – STUDENT PABO
ISELINGE HOGESCHOOL

6. TRAUMASENSITIEF LESGEVEN

NAAR GEDRAG KIJKEN DOOR EEN TRAUMASENSITIEVE BRIL

Vergroot jouw bewustwording, kennis en vaardigheden m.b.t. traumasensitief lesgeven. Kinderen uit oorlogsgebieden hebben vaak schokkende ervaringen meegemaakt. Reageer niet op het gedrag maar op de gevoelens en gedachtes van de kinderen. Deze poster biedt handvatten: Laten we samen de witte verf aan negatieve ervaringen omzetten naar roze verf aan positieve ervaringen. Jij kunt het verschil maken! Scan de QR-codes en ontdek hoe je kunt bijdragen aan het welzijn en schoolsucces van ALLE kinderen, ongeacht hun achtergrond. Leony Coppens heeft mij inspiratie gegeven met haar workshops, podcasts en haar boek Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen in het basisonderwijs.

BEWUSTWORDING

Scan de QR-code om meer te weten te komen over het onderwerp.

TRAUMASENSITIEF LESGEVEN

PERCENTAGE TRAUMA IN DE KLAS

Uit het praktijkonderzoek blijkt dat trauma vaak wordt ontkend in de praktijk, ondanks de theorie die het belang ervan benadrukt. Een hoog percentage leerlingen in de klas heeft traumatische ervaringen opgelopen, zoals blijkt uit recent onderzoek. Asselman et al. (2023) rapporteren dat 45% van groep 7 en 8 ACEs (schokkende ervaringen) heeft ervaren, waarvan 7% meer dan vier. In het speciaal onderwijs heeft vrijwel alle leerlingen traumatische ervaringen meegemaakt. Wees je als leerkracht bewust dat er ook in jouw klas kinderen kunnen zitten met traumatische ervaringen (Coppens, Schneijdenberg & van Kregten 2023).

DE ONZICHTBARE KOFFER

De 'onzichtbare koffer' verwijst naar de emotionele bagage die mensen met zich meedragen, gevormd door hun levenservaringen en trauma's. Deze koffer bevat overtuigingen, verwachtingen en emotionele reacties die hun gedrag en relaties kunnen beïnvloeden. Het erkennen en begrijpen van deze onzichtbare bagage is essentieel voor het bieden van passende ondersteuning en begrip in interacties met anderen. Door bewustwording en empathie kunnen we helpen om de last van de onzichtbare koffer te verlichten en ruimte te scheppen voor groei en herstel.

ZORGEN VOOR JEZELF

Het lesgeven aan getraumatiseerde kinderen vraagt fysiek en mentaal veel energie. Het werken met deze kinderen kan frustrerend zijn. Als leerkracht kan men zich onmachtig voelen. Deze factoren samen kunnen veel stress met zich meebrengen. Goede zelfzorg en sociale steun leveren een bijdrage aan het voorkomen van klachten. Een veilige en gezonde school is in deze situaties onmisbaar. In een gezonde school wordt het belang van zelfzorg onderkend en wordt gefaciliteerd en gestimuleerd dat medewerkers gezond zijn en blijven.

DE GGG-DRIEHOEK

De GGG-driehoek is een model dat wordt gebruikt om de impact van traumatische ervaringen op individuen te begrijpen. Dit model helpt bij het identificeren van triggers, emotionele reacties en gedragspatronen die verband houden met trauma, en ondersteunt bij het bieden van passende interventies en ondersteuning aan individuen die getroffen zijn door trauma. Met behulp van een trauma-informed lens kun je de GGG-driehoek van een kind ontrafelen en onder het topje van de ijsberg kijken.

CULTURELE SENSITIVITEIT

Culturele sensitiviteit bij nieuwkomers met trauma is cruciaal voor het creëren van een ondersteunende omgeving. Het begrip van culturele achtergronden en ervaringen van trauma bevordert respect en begrip. Door cultureel sensitief te zijn, kunnen we trauma-informed praktijken implementeren en de veerkracht van nieuwkomers versterken. Dit draagt bij aan een inclusieve samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft om te groeien.

VEERKRACHT

Veerkracht is de capaciteit van kinderen om positief en adequaat te reageren op stressvolle omstandigheden, wat hen helpt traumatische gebeurtenissen te verwerken. Deze veerkracht varieert per kind en wordt bepaald door hun aanleg, die de balans beïnvloedt tussen positieve en negatieve ervaringen. Als leerkracht kunnen we de veerkracht van kinderen beïnvloeden door positieve ervaringen te bevorderen en de impact van stressvolle situaties te verminderen. Het optreden van meerdere stressvolle situaties kan leiden tot trauma of de veerkracht van een kind verminderen, wat de verwerking van ingrijpende gebeurtenissen kan bemoeilijken.

TAALBARIÈRES EN COMMUNICATIE

Taalbarrières en communicatie vormen vaak extra uitdagingen voor nieuwkomers met trauma die Nederlands als tweede taal (NT2) leren. Deze barrières kunnen het begrip van traumatische ervaringen bemoeilijken en de toegang tot passende ondersteuning beperken. Als leerkrachten is het essentieel om cultureel sensitieve communicatiestrategieën toe te passen en aanvullende ondersteuning te bieden om een veilige omgeving te creëren waarin nieuwkomers met trauma zich gehoord en begrepen voelen.

EMPOWERMENT EN EIGENWAARDE

Empowerment en eigenwaarde zijn essentieel voor nieuwkomers en voor degenen met traumatische ervaringen. Leerkrachten moeten zich bewust zijn van het belang hiervan, omdat het hun taalverwerving en algehele welzijn kan bevorderen. Een ondersteunende leeromgeving kan bijdragen aan het opbouwen van een sterk gevoel van eigenwaarde en empowerment bij nieuwkomers. Dit versterkt niet alleen hun zelfvertrouwen, maar ook hun veerkracht tijdens het aanpassingsproces en herstel na trauma. Bekijk de interessante video's van prof dr. Orhan Agirdag.

STRESS VERLAGEN

Kinderen met traumatische ervaringen hebben veel stress ervaren. Hier moet je je als leerkracht bewust van zijn. De stress moet bij deze leerlingen verlaagd worden willen we ervoor zorgen dat ze optimaal opgroeien. Gebeurt dit niet, dan kunnen verschillende delen van de hersenen niet optimaal ontwikkelen. De veerkracht moet verhoogd worden willen we ervoor zorgen dat de toxische stress veranderd kan worden in verdraagbare stress. De toxische stress zorgt er namelijk voor dat verschillende hersendelen niet kunnen ontwikkelen.

Door je als leerkracht te verdiepen in al deze concepten kun je leren om door een traumabril te kijken. Nieuwkomers die getraumatiseerd zijn of stress ervaren, zullen profiteren van deze aanpak, en dit geldt voor alle kinderen. Laten we er allemaal voor zorgen dat we het verschil kunnen maken voor deze kinderen en hun behoeften kunnen vervullen. Scan de QR-codes voor meer handige tools en informatieve uitleg.

KENNIS

Scan de QR-code om meer te weten te komen over het onderwerp.

TRAUMASENSITIEF LESGEVEN

TRAUMABRIL

Als je het gedrag van een getraumatiseerd kind wil begrijpen, dan moet je beschikken over voldoende kennis rondom het onderwerp trauma. Met die kennis kun je door een traumabril kijken. De concepten die worden aangeboden op deze poster kun je gebruiken om je aanpak en begeleiding van een leerling vorm te geven. Hierdoor kun je aansluiten op unieke situaties die zich in de klas voordoen. Als je begrijpt waar bepaald gedrag vandaan komt, kun je met begrip reageren en toewerken naar het traumasensitief lesgeven.

TRAUMA BIJ NIEUWKOMERS

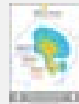
Noodgedwongen vluchten brengt vaak traumatische ervaringen met zich mee voor kinderen, met name door het verlies van thuis, geliefden en stabiliteit. Ouders, belast met traumatische herinneringen en schuldgevoelens, kunnen moeite hebben met het bieden van de nodige steun aan hun kinderen. Deze uitdagingen leiden tot langdurige stress en trauma bij kinderen, verergerd door de aanpassing aan een nieuwe cultuur en sociale onzekerheden.

TOXISCHE STRESS

Toxische stress kan ontstaan door langdurige blootstelling aan geweld of cumulatieve stress zonder dat het kind steun ervaart van de ouders. De hersenen zijn hierdoor constant in overlevingsmodus waardoor cognitieve, sociale en emotionele vaardigheden worden aangetast.

WERKING VAN DE HERSENEN

Bij de geboorte zijn al veel neuronen aanwezig, maar neurale verbindingen ontstaan voornamelijk in de eerste levensjaren, gevormd door interactie en ervaring. De onderste delen vormen de basis voor de bovenste delen in de hersenen. De hersenstam is gericht op overleving, zoals ademhaling. Het limbische deel is goed voor het opslaan en terughalen van herinneringen en het koppelen van zintuiglijke informatie aan een emotie. De cortex komt als laatst tot ontwikkeling. Het voorste deel van de cortex regelt de executieve functies.

WINDOW OF TOLERANCE

De 'Window of Tolerance' is een raam dat je grenzen aangeeft: binnen dit raam kun je stress effectief verwerken. Stressniveaus variëren afhankelijk van de situatie, vergelijkbaar met een schommelende grafiek. Kinderen met trauma hebben vaak een smaller raam, wat resulteert in snelle irritatie en heftige reacties op stress. Iedereen heeft zijn eigen unieke 'Window of Tolerance', en wanneer een leerling buiten dit raam komt, kan dit leiden tot hyper- of hypo-arousal, waarbij bepaalde hersendelen worden uitgeschakeld.

HANDELINGEN EN UITINGEN

GEDACHTES EN GEVOELENS

METAFOOR VAN DE IJSBERG

Je zult het gedrag van het kind begrijpen als je inzicht hebt in zijn onzichtbare koffer. Je kunt dit zien als een ijsberg. Het gedrag van het getraumatiseerde kind is het topje van de ijsberg. Onder het topje zitten alle negatieve overtuigingen en verwachtingen, en daaruit vloeien handelingen, gedachten en gevoelens die een kind laat uiten. De handelingen en uitingen zijn het topje van de ijsberg.

VASTE ROUTINES

Door herhaling van vaste routines worden sommige neurale verbindingen heel sterk, terwijl andere niet tot uiting komen. Zodra een pad is bewandeld, is het makkelijk om het nog een keer te bewandelen. Zelfs wanneer er een nieuw pad wordt gebaand, zal het nog een poos duren om het oude pad te blijven bewandelen. Een kind dat in een onveilige situatie opgroeit, ontwikkelt een heel ander brein dan een kind in een veilige situatie. Het is mogelijk om nieuwe paden aan te maken; hiervoor is veel herhaling nodig.

ZELFREGULATIE

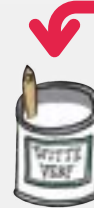
Zelfregulatie, essentieel voor schoolsucces, hangt af van optimale hersenwerking, met de cortex als cruciaal onderdeel. Het omvat het vermogen om emoties, denkprocessen en fysieke sensaties effectief te beheersen. Ouderlijke ondersteuning bij het herkennen en omgaan met emoties bevordert de ontwikkeling van zelfregulatie bij kinderen. Trauma kan de ontwikkeling van de cortex en daarmee zelfregulatie belemmeren, wat het leerproces kan hinderen. Raadpleeg de vaardighedenposter voor tools om de zelfregulatie bij leerlingen te kunnen verhogen.

VEILIGE RELATIES

Kinderen met trauma's kunnen moeite hebben met het aangaan van relaties, vooral als eerdere relaties traumatisch waren. Deze ervaringen zitten vaak in hun 'onzichtbare koffer', wat het opbouwen van een band met leerkrachten bemoeilijkt. Ze missen vaak ook vaardigheden voor het opbouwen van relaties vanwege hun traumatische ervaringen. Een goede relatie met een leerkracht is cruciaal omdat het kinderen de mogelijkheid biedt om te leren en om vertrouwen te ontwikkelen in zichzelf en anderen.

Door je als leerkracht te verdiepen in al deze concepten kun je leren om door een traumabril te kijken. Nieuwkomers die getraumatiseerd zijn of stress ervaren, zullen profiteren van deze aanpak, en dit geldt voor alle kinderen. Laten we er allemaal voor zorgen dat we het verschil kunnen maken voor deze kinderen en hun behoeften kunnen vervullen. Scan de QR-codes voor meer handige tools en informatieve uitleg.

VAARDIGHEDEN

Scan de QR-code om meer te weten te komen over het onderwerp.

TRAUMASENSITIEF LESGEVEN

CRIS-13

De CRIS-13 is een korte screeningslijst om posttraumatische stressstoornis (PTSS) bij kinderen en jongeren van 8 tot 18 jaar vroegtijdig te signaleren. Het doel van de CRIS-13 is het vroegtijdig signaleren van posttraumatische stress (PTSS) klachten bij kinderen en jongeren. Kinderen van 8 tot 18 jaar die één of meer ingrijpende gebeurtenissen hebben meegemaakt, kunnen in aanmerking komen voor de CRIS-13. De CRIS-13 moet altijd samen met een professional worden ingevuld.

GESPREK VOEREN

Bij gedrag dat zorgen baart is het vooral belangrijk om met ouders in gesprek te gaan. Het kan helpen om als leerkracht met de kinderen in gesprek te gaan. Laat kinderen weten dat je open staat voor een gesprek. Je kunt hierbij een verscheidenheid aan vragen stellen. Als leerkracht denk je er goed over na. Het Klokhuis heeft een lessenserie ontworpen over het onderwerp trauma. Deze lessenserie kan jou als leerkracht helpen om het onderwerp bespreekbaar te maken in de klas. Het boekje 'Wanneer de (alarm)bel rinkelt: psycho-educatie', kan je helpen om uitleg te geven over de gevolgen van trauma."

STEUNPLAN

Om weer binnen de 'Window of Tolerance' te komen, is het essentieel om een ondersteuningsplan op te stellen. Dit plan beschrijft hoe men oplopende stress bij een kind kan herkennen en welke activiteiten en technieken kunnen helpen bij zelfregulatie. Door in kaart te brengen welke zelfregulatievaardigheden een kind bezit, kan men beter identificeren welke situaties stressvol voor hem zijn en wanneer hij ondersteuning nodig heeft van een leerkracht of professional.

GEVOELSMETER

Samen met het kind een emotionele taal ontwikkelen verbetert de relatie en helpt het kind beter te reguleren. In plaats van woorden kunnen er ook pictogrammen of gebaren gebruikt worden. Dit wordt gebruikt wanneer een leerling de taal nog niet beheerst. Bijvoorbeeld door de geschikte kaart op tafel te plaatsen, zodat de leerkracht weet hoe de leerling zich voelt. Het helpt ook om emoties te relateren aan een visuele schaal, bijvoorbeeld een gevoelsthermometer. Een thermometer maakt het soms net wat makkelijker dan het in woorden te moeten uitdrukken.

COPINGVAARDIGHEDEN

Copingvaardigheden zijn essentiële tools die nieuwkomers met een trauma kunnen helpen omgaan met moeilijke situaties en emoties. Deze vaardigheden kunnen variëren van ademhalingstechnieken tot het identificeren en uitdrukken van emoties. Door copingvaardigheden te ontwikkelen, leren nieuwkomers hoe ze stress kunnen verminderen en zichzelf kunnen kalmeren tijdens uitdagende momenten. Dit kan hen helpen om zich beter aan te passen aan hun nieuwe omgeving en veerkrachtiger te worden in het gezicht van tegenspoed.

MINDFULNESS

Er zijn verschillende activiteiten ontworpen die ervoor zorgen dat leerlingen hun zelfregulatie en executieve functies kunnen ontwikkelen of verbeteren. Kies altijd activiteiten die passen bij de belevingswereld van het kind. Wanneer het kind aangeeft te willen stoppen, stop dan direct. Mindfulness helpt kinderen om bewust in het hier en nu te zijn. De oefeningen van 'Mindfulness in de klas' zijn voor leraren en leerlingen. De video's zijn opgenomen in verschillende talen.

TEAM UP

TeamUp is een programma voor gevluchte kinderen op Nederlandse basisscholen. Door spel-, sport- en bewegingsactiviteiten kunnen kinderen hun gevoelens uiten en leren zij nieuwe vaardigheden. Het is belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan deze kinderen, omdat zij deze vaardigheden door verschillende situaties niet hebben kunnen ontwikkelen. Tijdens het programma ligt de nadruk op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Ze leren omgaan met emotionele uitdagingen, waardoor ze meer vertrouwen opbouwen in een hoopvolle toekomst. TeamUp is ontwikkeld voor kinderen tussen de 6 en 18 jaar oud (Unicef NL, z.d.).

WERELDREIZIGERS

Wereldreizigers is een methode speciaal ontworpen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van nieuwkomers, zoals vluchtelingenkinderen, op de basisschool. Het bestellen van deze methode is geheel gratis. Bij de bestelling krijg je een leerlingenmap en een handleiding, lessen SEO voor nieuwkomers, lessen mindfulness voor nieuwkomers en lessen SEO voor klassen met enkele nieuwkomers.

HANDLE WITH CARE

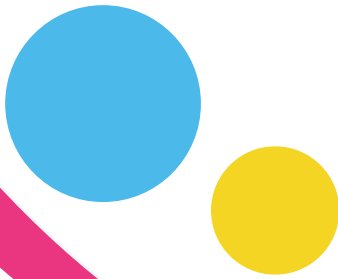
Het is belangrijk dat traumaklachten zoveel mogelijk voorkomen worden. Een project genaamd handle with care van AUGEO maakt dit mogelijk. Door de samenwerking tussen politie en scholen kunnen leerkrachten waarbij geweld thuis aan de pas is gekomen de volgende dag op school de juiste steun bieden. Deze snelle steun verkleint het risico op traumaklachten.

Door je als leerkracht te verdiepen in al deze concepten kun je leren om door een traumabril te kijken. Nieuwkomers die getraumatiseerd zijn of stress ervaren, zullen profiteren van deze aanpak, en dit geldt voor alle kinderen. Laten we er allemaal voor zorgen dat we het verschil kunnen maken voor deze kinderen en hun behoeften kunnen vervullen. Scan de QR-codes voor meer handige tools en informatieve uitleg.

Eline Geurink | Iselinge Hogeschool | Nieuwkomers & NT2

7. WERKEN MET NIEUWKOMERS

DE PAULUSSCHOOL IN ARNHEM

De Paulusschool is een buurtschool in de wijk 't Broek in Arnhem. Ruim 80% van de leerlingen heeft een migratieachtergrond. In 't Broek wonen veel van origine Turkse Nederlanders. Deze ouders kiezen heel bewust voor de Paulusschool. De afgelopen jaren zijn er vanuit de overheid en de gemeente veel plannen en initiatieven geweest om de leefbaarheid en kansen voor de bewoners van deze wijk te verbeteren.

In 1989 heeft de gemeente Arnhem besloten om de opvang van kinderen in de leeftijd van 6-12 jaar die rechtstreeks uit het buitenland komen centraal op te vangen. In Arnhem Noord op de Paulusschool en in Arnhem Zuid op 't Mozaïek.

Het project wordt gefinancierd door het ministerie van OCW en de gemeente Arnhem, stichting Pas coördineert en de Arnhemse schoolbesturen Delta en Flores zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het project op de scholen.

Via het project worden de leerlingen die de Nederlandse taal niet beheersen een jaar lang intensief begeleid om hen zo snel mogelijk taalvaardig te maken in het Nederlands. Na deze periode van een jaar (verlenging is mogelijk) stromen de kinderen door naar het reguliere onderwijs.

Op de Paulusschool zijn er twee nieuwkomersklassen. Beide klassen worden fulltime gedraaid door een leerkracht en een onderwijsassistent, waardoor er de hele week een hele gerichte en intensieve begeleiding is voor alle leerlingen.

ONDERWIJS NIEUWKOMERS IN ARNHEM

- peuters (2-3 jarigen) van statushouders kunnen, net als andere kinderen, naar een peuteropvanglocatie met of zonder VVE aanbod.(vroeg voorschoolse educatie)
- kleuters (4-5 jarigen) worden binnen de reguliere onderwijsgroepen 1 en 2 van de Arnhemse basisscholen opgevangen.
- kinderen in de leeftijd van 6-12 jaar, die in het kader van gezinshereniging, expat-ouders, of statushouders in Arnhem komen wonen gaan naar een opvangschool voor Nieuwkomers.
- Nieuwkomers in de leeftijd van 12-18 jaar gaan naar de Internationale Schakelklas (ISK) van VMBO 't Venster.

Voor AZC kinderen zijn er in Arnhem andere opvanglocaties.

DOEL EN WERKWIJZE

Het doel van het opvangonderwijs is de leerlingen taalvaardig te maken in het Nederlands, zodat ze na een jaar zo goed mogelijk voorbereid instromen in het reguliere basisonderwijs. Hiertoe worden de leerlingen gedurende dit jaar intensief begeleid.

Het onderwijs heeft vooral:

- systematische en intensieve aandacht voor het Nederlands als tweede taal.
- gerichte aandacht voor het kennismaken met, en het functioneren in de Nederlandse samenleving en in het bijzonder in het Nederlandse onderwijs.

Er is aandacht voor rekenvaardigheden, lezen, spelling en begrijpend lezen. Verder volgen de kinderen gym- en zwemlessen, en zijn er op de Paulusschool wekelijks drama- en muzieklessen.

Uiteraard wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen zorgvuldig gevolgd en daar waar nodig ontvangen de kinderen extra ondersteuning.

DE AANMELDING

Wanneer op een willekeurige reguliere basisschool in Arnhem een nieuwkomer wordt aangemeld, worden de volgende stappen gezet:

1. De basisschool (wijkschool) informeert de ouders over het Nieuwkomersproject en geeft het advies om het kind aan te melden op de Paulusschool of 't Mozaïek.
2. De ouders nemen contact op met de opvangschool voor een kennismaking en melden hun kind aan.
3. De ouders voeren een intakegesprek met de directeur of IB-er eventueel met behulp van een tolk.
4. De leerling wordt op dat moment ingeschreven op de opvangschool, en gaat na ongeveer een jaar weer terug naar de wijkschool waar de leerling in eerste instantie was aangemeld.
5. Leerlingen kunnen zich ook rechtstreeks aanmelden op de opvangschool.

Ouders moeten zelf voor het vervoer zorgen. Wanneer het kind buiten de wijk woont stelt het project een busabonnement beschikbaar voor het kind en 1 ouder.

NA DE OPVANGSCHOOL: OVERDRACHT EN NAZORG

Na ongeveer een jaar gaat het kind terug naar de wijkschool van de eerste aanmelding. De vorderingen van het kind zijn vastgelegd in een begeleidingsrapport (OPP) wat wordt overgedragen en besproken met de leerkracht van de wijkschool.

Ongeveer een maand voordat de leerling van de opvangklas naar de wijkschool gaat, vindt er een overdrachtsgesprek plaats tussen de opvangschool en de wijkschool.

SAMENWERKEN MET OUDERS

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de leerprestaties van de kinderen vele malen wordt versterkt door ouderbetrokkenheid en stimulering thuis.

Soms weten ouders niet hoe belangrijk hun rol is en missen daarin kennis en vaardigheden om hun kind op een goede manier thuis te stimuleren. Natuurlijk kan het zijn dat er ook bij

deze doelgroep geen tijd/ruimte is bij de ouders om met hun kind bezig te zijn. Toch is het belangrijk wel te stimuleren met hun kind te spelen en te praten, vooral in hun eigen taal.

Op de Paulusschool vinden we een goed contact met de ouders heel erg belangrijk. In de nieuwkomersklas zijn er veel momenten gedurende het jaar waarin er contact is met de ouders. Zo zijn er oudergesprekken 3 à 4 keer per jaar. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van tolken. Verder nodigen we de ouders uit tijdens presentaties van drama en muzieklessen, uitvoeringen van kerst en carnaval. We zorgen voor een positief en laagdrempelig direct contact. Dit zorgt ervoor dat de relatie tussen ouders kind en leerkracht (school) als zeer positief wordt ervaren. En het heeft een stimulerende werking op het leerproces.

TENSLOTTE

Ik ben Paulien Schuiermanni sinds 1991 leerkracht Nieuwkomers. Als pas afgestudeerd Pabo student begon ik aan mijn eerste vaste baan op de Paulusschool bij de Nieuwkomers. Het onderwijs aan Nieuwkomers stond in die tijd nog echt in de kinderschoenen. Het was veel knip- en plakwerk. Zonder echte methodes.

In Arnhem zijn er grote stappen gezet in de afgelopen jaren om een goed en gefundeerd onderwijsaanbod te bieden aan deze leerlingen. Hierin is veel geïnvesteerd door zowel de scholen als de gemeente.

Ik heb het onderwijs aan Nieuwkomers zien veranderen. We zijn altijd afhankelijk van de politiek. En dat betekent dat o.a. huisvesting in een gemeente meespeelt met het aanbieden van onderwijs aan deze leerlingen. Er zijn tijden geweest dat ik met 5 leerlingen in de klas zat, maar ook met 27!

Op de Paulusschool zijn de Nieuwkomers een onderdeel van de identiteit van de school en

DAAR ZIJN WE TROTS OP!

PAULIEN SCHUIERMANNI – LEERKRACHT NIEUWKOMERS
DELTA SCHOLENGROEP

INTERVIEW MET EX-NEVENINSTROMERS

Naher, Misabel, Abril, Fabio, Tim, Mohamed en Abdelrahman zijn ex-neveninstromers. Na een jaar in de nieuwkomersklas te hebben gezeten zijn ze ingestroomd in een reguliere klas op de Paulusschool. De klas waar de kinderen ingestroomd zijn, is afhankelijk van hun leeftijd en het niveau op dat moment. Dit gebeurt altijd in overleg met de groepsleerkrachten en de IB-er. Naher en Fabio zijn dit schooljaar in november 2023 ingestroomd in groep 5 en 7. De andere kinderen zijn al jaren eerder ingestroomd.

FABIO

Ik kom uit Brazilië, ik ben 12 jaar en woon in Arnhem met mijn vader, moeder en oudere broer van 20. In Brazilië ben ik naar school geweest, dat ging goed. Maar ik praatte te veel. Hij lacht even.

Wij zijn naar Nederland gekomen omdat mijn vader hier werk kreeg. Ik ben nu 1 jaar en 5 maanden in Nederland.

Mijn eerste schooldag in de nieuwkomersgroep vond ik een beetje spannend, maar wel leuk. Ik had al snel veel vrienden: Beyamin, Dani, Zinel. In het eerste jaar heb ik heel veel woorden geleerd, ik voelde me veilig in de klas.

De Nieuwkomersgroep vond ik een makkelijke klas. Het was goed om eerst naar de NI groep te gaan en niet meteen naar groep 7.

Toen ik naar groep 7 ging was ik meer zenuwachtiger. Ik was bang dat de jongens heel stoer deden, maar dat viel mee!

ABDELRAHMAN

ik ben 12 jaar, broer van Mohamed en zit nu in groep 8.

In Afghanistan was de school heel anders dan in Nederland. De meesters waren heel erg streng. Ze sloegen je met een stok. We moesten ook veel huiswerk maken. Ik ging naar de kleuterschool en later naar groep 1-2. (onze groep 3 en 4)

Op de Paulusschool ga ik graag naar school. De leerkrachten zijn hier heel anders. Minder streng en hier mag je ook wel eens een spelletje spelen.

Ik vond het wel moeilijk het eerste jaar in Nederland. De lessen waren goed maar wel moeilijk voor mij. Ik was ook heel erg zenuwachtig toen ik mijn eerste rapport kreeg. Maar het rapport was goed. Ik was heel blij dat ik goed mijn best deed en de juf mij veel ging leren.

Toen ik klaar was met de nieuwkomersklas gingen wij verhuizen naar Arnhem-Zuid. Ik kwam op een nieuwe school. Daar gingen de kinderen mij pesten omdat ik de taal nog niet goed genoeg kon spreken. Dat was niet leuk. Ik kreeg daar nog wel extra les in Nederlands. Dat was fijn.

Toen ging het beter. Ik heb thuis altijd veel Nederlandse woorden geoefend. Dat helpt.

Ik fiets nu elke dag vanuit Westervoort naar Arnhem. Want we zijn verhuisd en ik kon niet in Westervoort naar groep 8. Ik woon nu 3 jaar in Nederland.

ABRIL

Ik ben bijna 11 jaar. Ik heb 2 broers en 1 zus. Ik kom van de Dominicaanse Republiek. Mijn beste vriendin was Kendra. De school daar was heel erg leuk. Wij deden met Pasen een vastenmarkt. En ik ging een Pizza kopen. Op de school daar leerde ik lezen en schrijven.

Het was een leuke school. Het was een Prive school en wij moesten veel bidden. Ik kreeg vaak straf, omdat ik niet goed kon bidden. Ik praatte te veel! Abril kijkt hierbij met een ondeugende blik.

Ik ben met mijn moeder naar Nederland gekomen omdat mijn vader in Nederland werk had. En ook de familie van mijn vader woont in Nederland. IK heb niet in een AZC gezeten.

De eerste dag in de nieuwkomersklas was ik wel bang. Maar later niet meer. Ik kon nog niet zo goed Nederlands in het begin. Alleen maar "hoi" zeggen en "hoe gaat het". Maar ik heb veel geleerd, veel woorden, de taal, schrijven en lezen. In de tweede week gingen we ook sporten en we hadden drama en muziek.

De juf helpt mij om de taal te leren. En ik heb veel vrienden in de klas. Bayan is mijn vriendin. Zij komt uit Syrië. En wij moeten Nederlands praten om elkaar te verstaan.

De Nieuwkomersklas heeft mij goed geholpen om de taal te leren. IK vond dat heel fijn. Nu ken ik meer woorden in groep 6.

Toen ik naar groep 6 ging was ik een beetje bang. Ik kende de kinderen nog niet zo goed. Maar het is nu fijn en ik heb nooit ruzie. Ik woon nu bijna twee jaar in Nederland. Sinds 2022.

NAHER

Ik ben 9 jaar en ik kom uit Eritrea. Ik woon in Arnhem met mijn vader, moeder en grote broer en zus.

Wij zijn naar Nederland gekomen omdat het oorlog was. Ik wist niet dat we naar Nederland gingen, ze hebben mij niets verteld! Mijn broer kwam als eerste naar Nederland, hij ging naar het AZC. Samen met mijn vader. Ik ben als laatste gekomen.

Mijn eerste dag op school vond ik heel spannend. Maar ik had een hele lieve juf die mij alles ging uitleggen. Ik begreep het niet allemaal. Maar mijn juf deed veel gebaren met haar handen en aan haar gezicht kon je zien wat zij bedoelde.

Wij kregen les met Rex. Heel veel herhalen. Nog een keer en nog een keer. Ik ging ook thuis oefenen op de laptop. De woordjes kun je thuis ook oefenen. Dat is fijn.

Ik zit nu in groep 5. Groep NI heeft mij veel geholpen met alles. Want nu kan ik lezen, rekenen en spelling. En nu kan ik ook werken in groep 5. Groep 5 was wel spannend en moeilijk. Maar nu gaat het goed. Ik ben nu 2 jaar in Nederland.

MOHAMMED

Ik ben 13 jaar en ik kom uit Afghanistan. Ik heb 4 broers en 2 zussen en ik woon in Westervoort.

Mijn vader werkte in Nederland en hij wilde dat ons gezin naar Nederland kwam. Het was beter voor ons. Ik vond het niet zo leuk. Ik woonde in Afghanistan in een stad. Ongeveer zo groot als Arnhem.

In Afghanistan was de school heel anders dan in Nederland. Jongens en meisjes zaten niet samen naast elkaar. De jongens zitten links en de meisjes rechts in de klas. Ik had een meester en er waren ongeveer 30 kinderen in de klas.

Mijn eerste schooldag op de Paulusschool was heel vreemd. Alles was heel groot. Ik was heel erg zenuwachtig. Ik kwam samen met mijn broer Abdelrahman en zusje Hafza in de klas. Het duurde twee tot drie maanden om alles goed te begrijpen.

Rex was een fijne methode om Nederlands te leren.

Ik heb steeds contact met jongens uit die klas gehouden. Maar nu heb ik een nieuw mobieltje en ben ik de telefoon nrs kwijt. Dat is wel jammer.

Toen ik klaar was in de Nieuwkomersklas ging ik eerst naar een andere school, want wij woonden ver weg van de Paulusschool. Maar die school vond mijn niveau niet goed, ik was te oud. (11 jaar naar gr 6). Toen ben ik weer teruggegaan naar de Paulusschool. Ik ben in groep 6 ingestroomd en zit nu in groep 8. Het was fijn om eerst in de Nieuwkomers te starten. Daar leer je Nederlands. Want je weet eerst nog niets. En daarna wel. Ik woon nu 3 jaar in Nederland, sinds 2021.

TIM

Ik ben 12 jaar, geboren in Ghana en ik heb 3 zussen. We zijn naar Nederland verhuist omdat mijn vader Nederlands is. Ik zit nu in groep 8 op de Paulusschool.

Ik weet niet veel meer van de nieuwkomersklas. Ik was 6 jaar en zat samen met mijn 2 oudere zussen in de klas. Mijn jongste zusje begon bij de kleuters.

Ik kan mij niets meer herinneren. Ik voelde mij wel veilig op school. Ik weet nog dat ik bij juf Paulien en juf Margot zat.

Ik heb Nederlands geleerd en dat was fijn. Na de nieuwkomersklas ging ik naar groep 3.

Ik ben met mijn moeder en mijn zussen nog voor een paar maanden teruggegaan naar Ghana. Wij moesten ons visum nog krijgen geloof ik.

Tim weet niet meer precies hoelang hij al in Nederland woont. Maar dat moet al minstens 7 jaar zijn. Sinds 2017.

MISABEL

Ik ben 12 jaar en ik kom uit Nederland. Ik ben hier in Arnhem geboren in het Rijnstate ziekenhuis. Toen ik 1 jaar was ben ik met mijn moeder en mijn 2 zusjes naar Portugal gegaan omdat mijn moeder haar diploma moest halen. Mijn moeder komt uit Angola. Zij was 16 jaar toen zij naar Nederland kwam. Zij wilde een beter leven. Toen mijn oudste zus was geboren is zij naar Portugal verhuisd. Maar mijn moeder was nog niet klaar met school. In Portugal is mijn andere zus geboren. Ik was daar de hele dag op school. Er waren 3 maaltijden per dag in de kantine. Na schooltijd was er opvang voor mij. Van 's morgens 8 uur tot half 7 's avonds.

Toen zij weer naar Nederland kwam had mijn moeder geen huis. Ze woonde toen 1 maand bij mijn oom met ons. Toen gingen we weer naar Portugal voor 1 maand. En toen kwamen we weer in Arnhem. We woonden toen in een Hotel Arnhem Centrum. Voor 7 maanden. Dat was niet fijn. Maar we hadden wel een plek om te wonen. Ik ging met de bus naar school. En ik moest heel erg vroeg opstaan. Nu wonen we in een huis op Presikhaaf.

Ik vond de school heel erg leuk. Er waren veel activiteiten. Zoals het schoolreisje. Maar ik vond alles wel moeilijk. Ik kon alleen maar Portugees en ik was 6 jaar. Mijn zus zat bij mij in de klas. De eerste dag durfde zij niet aan de juf te vragen of ze naar de wc mocht. Wij waren de enige kinderen die Portugees spraken. Toen mijn neef en nicht een paar jaar later ook op school kwamen was dat fijn! Ik vind het niet moeilijk dat ik twee talen spreek. Thuis Portugees en op school Nederlands.

Ik woon nu bijna 6 jaar in Nederland. Sinds 2018.

METHODE

In de Nieuwkomersgroepen wordt gewerkt met de woordenschatmethode Taalrex. Via deze methode vindt het eerste aanbod van de nieuwe woorden plaats. Iedere dag worden er ongeveer 20/25 woorden uit verschillende woordgroepen aangeboden in een zgn. taalkring.

De verschillen in taalvaardigheid tussen de kinderen in een nieuwkomersgroep zijn groot. Daarom zijn er in een taalkring makkelijkere en moeilijker woorden opgenomen; er is een ingebouwde differentiatie.

Het doel is in de eerste plaats dat kinderen snel en veel woorden leren en sociale en schoolse vaardigheden en kennis van de wereld verwerven. Het gaat om de hele taal: kinderen moeten zo snel mogelijk kunnen communiceren in de nieuwe taal; zeggen wat ze doen of willen, vragen stellen, over iets vertellen, hun gevoelens uitdrukken.

Zo leren de kinderen 3500 woorden in een jaar. De woorden zijn afkomstig uit de woordfrequentielijst, met aandacht voor schooltaalwoorden en woorden uit de zaakvakken. Naast woorden leren de kinderen vaak voorkomende grammaticale constructies. Er is veel aandacht voor mondelinge taalvaardigheden in gespreksactiviteiten.

TAALREX EN DE WETENSCHAP

Als we praten over het onderwijzen van taal aan nieuwkomers, staan we voor een grote uitdaging. Het vergroten van de woordenschat, het ontwikkelen van gespreksvaardigheden en het begrijpen van grammatica zijn slechts enkele van de vele facetten van dit proces. Maar hoe kunnen we deze doelen bereiken op een manier die boeiend, effectief en flexibel is voor een diverse groep leerlingen?

In het hart van deze kwestie staat Taalrex, een innovatief woordenschatprogramma dat is ontworpen met het oog op nieuwkomersonderwijs en anderstalige kinderen van 6 tot 12 jaar oud. Het fundament van Taalrex rust op een stevige theoretische basis, waarbij zowel evidence-based methoden als informele leerprocessen worden geïntegreerd. Tijdens één van de bijeenkomsten heeft Paulien aan ons studenten een Taalrexles laten zien. Ik was erg enthousiast over deze speelse en vrolijke manier van lesgeven waardoor ik me heb verdiept in Taalrex.

Een van de unieke aspecten van Taalrex is de integratie van een handpop, Rex genaamd. Deze niet-traditionele maar uiterst effectieve aanpak sluit naadloos aan bij de theorieën over sociaal leren en taalverwerving. Rex fungeert als een brug tussen de leerlingen en de leerstof, waarbij theater wordt ingezet als een krachtig instrument om betekenis te geven aan taal. Door middel van interactieve dialogen en situatiespelen betreft Rex alle kinderen actief bij het leerproces, ongeacht hun taalvaardigheid, waardoor een inclusieve en stimulerende leeromgeving ontstaat.

Een ander essentieel kenmerk van Taalrex is de flexibiliteit en differentiatie die inherent zijn aan het programma. Met de erkenning dat nieuwkomersonderwijs vaak te maken heeft met een diversiteit aan leeftijden, culturen en taalniveaus, biedt Taalrex een op maat gemaakte aanpak die rekening houdt met deze variabelen. Door een ingebouwde differentiatie in de lesmethodiek kunnen leerkrachten gemakkelijk inspelen op de individuele behoeften van elke leerling, waardoor een inclusieve en responsieve leeromgeving wordt gecreëerd.

Belangrijk is ook de wetenschappelijk onderbouwde aanpak van Taalrex. Gebaseerd op onderzoek naar taalverwerving en effectieve onderwijspraktijken, voorziet Taalrex in een gestructureerd curriculum dat zich richt op het geleidelijk opbouwen van woordenschat, het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden en het stimuleren van taalproductie. Door middel van herhaling, contextuele leeractiviteiten en multimodale benaderingen worden de leerlingen actief betrokken bij hun taalontwikkeling, wat resulteert in een dieper begrip en een duurzame taalverwerving.

In tegenstelling tot formele onderwijsmethoden benadrukt Taalrex ook het belang van informele leercontexten, waarbij de nadruk ligt op spontane interacties, spelgebaseerd leren en authentieke communicatie. Door middel van speelse activiteiten, zoals rollenspellen, tekenen en groepsdiscussies, worden de leerlingen aangemoedigd om actief deel te nemen aan het leerproces, terwijl ze tegelijkertijd plezier beleven aan het ontdekken van de nieuwe taal.

Kortom, Taalrex biedt een vrolijke, speelse, effectieve benadering van taalonderwijs voor nieuwkomers, waarbij theoretische inzichten worden gecombineerd met praktische toepassingen en een focus op zowel formele als informele leercontexten. Door een balans

te vinden tussen structuur en flexibiliteit, individualiteit en gemeenschap, biedt Taalrex een vruchtbare bodem voor taalverwerving en intercultureel begrip, waardoor de weg wordt vrijgemaakt voor een succesvolle integratie en participatie in de samenleving.

<https://www.taalrex.nl>

LISANNE TE LINDERT – STUDENT PABO
ISELINGE HOGESCHOOL

8. INTERVIEW MET EEN MOEDER

VLUCHTEN VOOR GEWELD: HET VERHAAL VAN YEVHENIIA BABKA

In een wereld getekend door conflicten en onrust zijn er mensen die besluiten een reis te maken op zoek naar een veiliger bestaan voor henzelf en hun dierbaren. Zo ook Yevheniia Babka, een moeder uit Zaporizja, Oekraïne.

In Oekraïne werkte Yevheniia als hoofd van de afdeling onderwijs in het regiomuseum in Zaporizja. Zaporizja is een grote stad in Oekraïne. Yevheniia is zichtbaar geraakt wanneer ze erover vertelt: 'Maar nu... alles is gebroken, het is moeilijk.'

In dit interview vertelt Yevheniia haar aangrijpende verhaal over hoe zij naar Nederland zijn gekomen, samen met haar dochter Anastasiia, toen 21 jaar, en zoon Sasha, toen 3,5 jaar.

EERSTE KEER IN NEDERLAND

Kon je kiezen naar welk land je wilde gaan vanuit Oekraïne?

De oorlog begon in Nederland. Eén van mijn vriendinnen woont hier in Nederland, zij had ons bij haar thuis uitgenodigd en hulp aangeboden. Op 8 maart 2022 zijn we weggegaan vanuit Oekraïne. We hebben een lange reis gemaakt van in totaal 4 dagen. Eerst zijn we met de trein naar Polen gegaan, vanuit daar zijn we met het vliegtuig naar Duitsland gegaan. In Duitsland haalden mijn vriendin ons op met de auto en brachten ons naar Lichtenvoorde. Hier hebben we het eerste half jaar gewoond. Nu wonen we in Groenlo.

Toen de oorlog begon, was het erg druk in de trein. We hebben zeven uur moeten wachten tot de trein er was. Het was daar heel erg koud, Sasha had het ook zo koud. De trein was helemaal vol. Normaal heb je een tweezits in een treincoupé, nu moesten Anastasiia, Sasha en ik samen op één bank zitten. Wij hadden nog geluk dat we konden zitten, want veel mensen lagen op de grond of moesten staan en dat voor 24 uur lang.

Hoe was het om de keuze te maken om naar Nederland te komen?

We zijn niet naar Nederland gekomen omdat we opzoek waren naar een beter leven, alles was voor de oorlog heel goed voor ons in Oekraïne. We zijn naar Nederland gekomen omdat we veilig willen zijn. Deze keuze was heel lastig omdat we de taal nog niet spraken en we andere mensen niet konden verstaan en daardoor niet begrepen. Zoals ik vertelde, woonden we eerst in Lichtenvoorde, hier waren we alleen en waren er geen andere Oekraïense mensen. Dit was

een moeilijke tijd voor ons. Mijn vriendin heeft met haar gezin ons geholpen om naar Groenlo te komen. In Oekraïne heb ik Engels gehad op de universiteit, waardoor ik veel kon begrijpen. Dit is al wel een tijd geleden.

Hoe was het om uiteindelijk in Nederland te zijn?

De eerste maand was vooral heel lastig. Samen met mijn zoon Sasha en dochter Anastasiia ben ik weggegaan uit Zaporizja. Dit ligt ongeveer 30 kilometer van de frontlinie af, elke dag hoorden we de raketten en de explosieven. Nu zijn mensen die er nog wonen aan de geluiden gewend geraakt, dit is natuurlijk niet goed. Mijn vader en zus maar ook mijn man wonen daar nu nog.

Wat viel je op aan de omgeving of de mensen toen je hier in Nederland kwam?

Het is een rustig land, waar ik vandaan kom zijn er veel grote gebouwen en is het altijd druk. Hier zijn we op een rustige plek beland. Ook zijn er in Nederland veel aardige mensen, iedereen wil graag helpen.

EERSTE KEER NEDERLANDS ONDERWIJS

Kun je wat vertellen over de eerste periode dat Sasha naar school ging?

Toen we aankwamen in Nederland ging Sasha nog niet direct naar school. Na ongeveer een maand is hij voor het eerst naar school gegaan. De eerste paar weken waren moeilijk. We hebben toen veel gehuild, ik maar ook Sasha. We begrepen de kinderen niet en dit leverde frustraties op. Stap voor stap begonnen we meer te begrijpen door goed te luisteren en een beetje zelf te praten waardoor het beter ging.

Is er een verschil qua onderwijssysteem in vergelijking met wat je gewend was?

Ja, het is een heel ander systeem. In Oekraïne gaan de kinderen vanaf 2 of 3 jaar naar een peuterspeelzaal/kleuterschool. Wanneer een kind 6 of 7 jaar is, kijkt de juf of het kind toe is om te gaan lezen en schrijven en zal het doorstromen naar een school.

TAALBARRIÈRE

Hoe heb je jezelf geholpen om de Nederlandse taal beter te begrijpen?

Ik doe veel moeite. Iedere donderdag en vrijdag ga ik naar de bibliotheek en krijg ik hulp van vrijwilligers om mij te helpen met de Nederlandse taal.

Mijn vriendin uit Oekraïne woont al 25 jaar in Nederland, zij heeft mij ontzettend veel geholpen met het vertalen. Zij heeft naar de gemeente gebeld om te vragen of ik Nederlandse les kon krijgen. In Groenlo heb ik mijn eerste Nederlandse les gehad op 17 juni 2022, dit had ik één keer per week. Samen met Sasha ga ik ook naar de bibliotheek in Lichtenvoorde. Hier nemen we vaak boeken mee die ik probeer voor te lezen aan hem. Verder kijk ik veel Nederlandse YouTube-filmpjes waar mensen praten of waar ze de Nederlandse taal uitleggen.

Welke uitdagingen ben je tegengekomen bij het leren van de Nederlandse taal?

Het is een enorm verschil; de letters, andere zinsopbouw en andere klanken. Vooral de zinsopbouw vind ik lastig, in mijn hoofd gaat nog weleens een andere volgorde dan wat hoort. Omdat ik op de universiteit Engels heb gehad, ken ik het Latijnse schrift waardoor ik dat niet meer hoefde te leren. In Oekraïne gebruiken we namelijk het Cyrillische schrift. De 'g' en de 'r' klank vind ik moeilijk, deze hebben we in Oekraïne niet. Daar wordt vooral gebruikgemaakt van de 'sh' en de 'ts' klanken. Het lukt mij doorgaans beter om de mensen om mij heen te verstaan dan dat ik zelf praat, dit is nog steeds lastig.

VRIENDEN

Je vertelde dat je hier in Nederland een Oekraïense vriendin hebt, heb je ook nieuwe mensen ontmoet die vrienden zijn geworden?

Ja, ik ben dankbaar, we zijn eerst uitgenodigd door een gezin om daar te komen wonen. Nu wonen we in Groenlo met meer Oekraïense mensen bij elkaar. Dat is fijn, we kunnen samen praten want we hebben hetzelfde meegemaakt.

CULTUUR

Kun je veel verschil merken in de Nederlandse cultuur en de cultuur vanuit Oekraïne?

Ik denk dat veel hetzelfde is, het is wel anders maar Nederlanders houden ook van geschiedenis, eten en tradities.

Is er een traditie die je zelf ook herkende?

Ja, soms hebben vrouwen zwarte kleding aan, van heel lang geleden. In Oekraïne hebben wij ook klederdracht waar mij dit aan moest denken. In Oekraïne wordt het namelijk nog weleens gedragen, dit doen we vooral bij bijzondere gebeurtenissen zoals een feest.

HULP

Je vertelde dat een vriendin jullie erg heeft geholpen hier in Nederland, hebben andere mensen of hulporganisaties jullie ook nog geholpen?

Mijn vriendin heeft ons inderdaad de eerste weken goed op weg geholpen, vooral met het vertalen was dit erg handig. Verder krijgen wij ook hulp vanuit de gemeente, zij helpen ons met allerlei dingen. Maar ook de mensen die hier in het opvanghuis werken helpen ons goed. Wanneer ik een vraag heb, kan ik daarvoor bij hen terecht.

ADVIES AAN ANDERE NIEUWKOMERS

Als je advies mocht geven aan mensen die net in Nederland zijn aangekomen, wat zou dat dan zijn?

Ik heb één groot advies: 'Leer de Nederlandse taal!' Want wanneer je de mensen om je heen begrijpt, dan weet je meer. Het maakt het wonen dan ook makkelijker. Ik weet dat het leren niet altijd makkelijk is, maar je maakt het voor jezelf fijner."

KYRA HARBERS - STUDENT PABO
ISELINGE HOGESCHOOL

9. EEN SCHAT AAN WOORDEN

AANBOD WOORDENSCHAT NIEUWKOMERS

DEFINITIE DOELGROEP NIEUWKOMERS

Alle leerlingen die korter dan vier jaar in Nederland zijn en in het basisonderwijs instromen, vallen binnen de doelgroep nieuwkomers. Deze leerlingen beheersen het Nederlands op onvoldoende niveau, waardoor zij niet aan het regulier onderwijs kunnen deelnemen. Nieuwkomers komen in Nederland als arbeidsmigrant, vluchteling of asielzoeker of als nareizer van een familielid (Inspectie van onderwijs, 2016). Volgens artikel 28 van het Kinderrechtenverdrag heeft ieder kind in Nederland recht op goed onderwijs. Dat maakt dat ook nieuwkomerskinderen in Nederland binnen drie maanden na aankomst in het onderwijs instromen.

TERECHTKOMEN DOELGROEP

In 2020 peilt het Kohnstamm Instituut, in samenwerking met SEO economisch onderzoek, het aantal nieuwkomers in het Nederlandse onderwijs, dat wil zeggen primair en voortgezet onderwijs, op zo'n 54.000 leerlingen. Grotendeels zijn zij afkomstig uit Syrië en Eritrea. Dit meetmoment vond plaats voor de oorlog in Oekraïne. Daarom ligt het actuele aantal nog hoger (Bisschop et al., 2022). Nieuwkomers kunnen in vier typen onderwijs terechtkomen. Type 1 betreft de school op het asielzoekerscentrum, ook wel de AZC school genoemd. Type 2 is de nieuwkomersschool, waar uitsluitend onderwijs aan nieuwkomers wordt gefaciliteerd. De type 3-school is een school waarin nieuwkomersklassen bestaan. Type 4 is het onderwijs dat aan nieuwkomers wordt gegeven terwijl zij in een reguliere basisschoolklas, met niet-nieuwkomersleerlingen, zitten (LOWAN, 2022).

EEN NIEUWE TAAL

Van de doelgroep die binnenkomt in het Nederlandse schoolsysteem wordt verwacht dat zij het Nederlands nog niet beheersen. De taal dient hen daarom als nieuw te worden bijgebracht. Er is divers aanbod voor deze leerlingen beschikbaar. Voor de gehele doelgroep binnen het primair onderwijs geldt dat de woordenschat in de (voor hen) nieuwe Nederlandse taal zich het beste ontwikkelt in een rijke taalomgeving, zowel thuis als op school. Hajer en Spee (2017) benadrukken het belang hiervan met hun advies om het schoolse taalaanbod in een brede thematische context te laten plaatsvinden. Het proces van het aanleren van de taal wordt vergemakkelijkt wanneer het kind de moedertaal al enigszins beheerst. In dit geval heeft een kind voorkennis over de vorm en functie van taal. Ook tijdens het leren van de Nederlandse taal is het belangrijk dat de moedertaal in ontwikkeling blijft (Hajer & Spee, 2017).

Maar welke woorden dient deze nieuwkomerskinderen als eerst te worden bijgebracht? Is er een basiswoordenschat of beginnen oudere kinderen direct op een hoger niveau? Wat is voor deze doelgroep dé schat aan woorden? Voor die vragen bestaat een verscheidenheid aan ontwikkelingsaanbod en leerlijnen. Wanneer de term nieuwkomers in zoekmachines wordt opgezocht, levert dat een breed scala aan woordenlijsten en handleidingen op. Om leerkrachten een eenduidige en klare vertaalslag naar de praktijk te bieden, is dit document

ontwikkeld. Allereerst zal worden ingegaan op verschillende woordenlijsten die bestaan. Deze woordenlijsten betreffen woorden waarvan men vindt dat nieuwkomers deze als eerst zouden moeten leren. Het ontstaan van deze woordenlijsten zal worden besproken. Ten slotte wordt schematisch een samenvatting van de bevindingen gedaan en zal een conclusie worden geschreven over verschillen en overeenkomsten.

BAK-WOORDENLIJST

Deze afkorting staat voor Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters en is ontwikkeld voor alle kinderen in de kleuterleeftijd. De woordenlijst werd in 2009 uitgegeven door het ITTA (Instituut voor Taalonderzoek en Taalbeleid Anderstaligen), in opdracht van Gemeente Amsterdam. Volgens de ontwikkelaars voor deze woordenlijst voor, onder andere, nieuwkomers omvat de BAK de 3000 woorden die iedere kleuter in Nederland zou moeten leren. De woordenlijst heeft een deel met basiswoorden en een deel met uitbreidingswoorden. De uitbreidingswoorden zijn logisch te groeperen met de basiswoorden. Dat wil zeggen dat deze onder dezelfde woordparaplu vallen. Deze zogenoemde woordclusters dienen gebruikt te worden bij het aanbieden van de woorden. Wanneer de nadruk op het verband tussen woorden gelegd wordt, zullen leerlingen efficiënter nieuwe woorden leren. Ook wordt binnen de BAK onderscheid gemaakt tussen groep 1 en groep 2. Beiden lijsten hebben 1000 minimumwoorden en 500 streefwoorden. Wanneer leerlingen, zowel NT1- als NT2-leerlingen, deze basiswoordenschat beheersen kunnen zij goed voorbereid in groep 3 instromen.

WAK-WOORDENLIJST

Om bij uitstroom van het primair onderwijs een voldoende woordenschat te hebben, zouden Nederlandse leerlingen gedurende zes jaar zo'n 1500 woorden per jaar moeten leren. De Wordenlijst Amsterdamse Kinderen, ook wel WAK, biedt deze woorden aan. De lijst is gebaseerd op Woorden in het basisonderwijs uit 1994 (Schrooten & Vermeer) maar is aangevuld met woorden uit lesmethodes om relevant te zijn. De WAK is het vervolg van de BAK en is ontwikkeld voor alle kinderen in groep 3 tot en met groep 8. Hieronder vallen ook de nieuwkomersleerlingen. Deze woordenlijst is in 2010 ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en dient ter opvulling van het woordenschatthiaat dat kinderen tussen de kleuterklas en de start op het voortgezet onderwijs hebben. Voor de periode van de eerste twee jaren in het VO is de Streefwoordenlijst voor de basisvorming ontwikkeld (Hacquebord, 2012). De WAK is daarmee de opvulling van het 'gat' tussen de BAK en de Streefwoordenlijst voor de basisvorming. Zo wordt één lijn in het aanbod van woordenschat van groep 1 in het PO tot jaar 2 van het PO gehanteerd (Kuiken et al., 2016).

De WAK-woorden zijn verdeeld over de zes jaren en georganiseerd in thema's. Net als bij de BAK zijn deze weer opgedeeld in woordclusters. Wederom is het belangrijk om de woorden niet geïsoleerd maar geïntegreerd en in de dagelijkse praktijk van de leerling aan te bieden. Daarom werkt deze woordenlijst, net als die bedoeld voor de kleuters, met thema's. Belangrijk om te benadrukken is dat de WAK het vervolg van de BAK is. Er vindt daarom geen overlap in het aanbod plaats (Kuiken et al., 2016).

DIGIWAK

De WAK is ook digitaal beschikbaar en draagt de naam Digiwak. Deze woordenlijst is de herziene versie van de WAK uit 2010 en vindt zijn ontstaan in 2016. De website van de Digiwak is tot stand gekomen door een samenwerking van UVA, ITTA-UVA en Stichting Digiwak en is ontwikkeld in opdracht van LOWAN/OCW, de Louisa Stichting, Gemeente Amsterdam

en Stichting Simonscholen. Het initiatief is voortgekomen uit de behoefte aan een meer overzichtelijke versie van de reeds bekende WAK. Al deze partijen komen in aanraking met leerlingen in het Nederlands primair onderwijs. De Digiwak besteedt in het bijzonder aandacht aan nieuwkomersleerlingen, door een functie die de website heeft. Deze functie omvat een aparte selectie aan woorden, speciaal voor nieuwkomers. Opvallend is dat deze Digiwak voor nieuwkomers een basis van 500 woorden bevat, die voor iedere nieuwkomer van toepassing zijn. Dat wil zeggen, niet alleen leerlingen in het basisonderwijs, maar ook een ieder daarbuiten (Tijdschrift LES, 2020).

In de Digiwak zijn alle woorden gegeven met daarbij een definitie, een voorbeeldzin, een plaatje en wordt daarnaast de woordsoort aangegeven. Naast de 500 startwoorden, die per thema zijn weergegeven, wordt per bouw nog eens 500 basiswoorden gegeven. Deze basiswoorden vormen de uitbreiding van de startwoorden en zijn onderverdeeld in groep 3-4, groep 5-6 en groep 7-8 (Kuiken et al., 2016).

LOGO 3000

Het Nederlands Jeugdinstituut draagt LOGO 3000 aan als goed onderbouwde interventie voor kinderen van 2 tot 6 jaar oud, die een taal- of woordenschatachterstand hebben. Later is de doelgroep van nieuwkomersleerlingen hieraan toegevoegd. Wel worden specifiek nieuwkomers in het onderbouwonderwijs genoemd. Het doel van de interventie is een goede doorstroom naar groep 3, waarin achterstanden op het gebied van taal en woordenschat zijn verkleind. De BAK wordt bij de interventie als uitgangspunt gebruikt. Een belangrijke notitie is dan ook dat LOGO 3000 geen eigen woordenlijsten heeft. Zij dragen wel materiaal aan ter ondersteuning van het raadplegen van de BAK en alle 3000 woorden die de originele BAK bevat zijn opgenomen in de interventie. LOGO 3000 is vooral ontwikkeld als instrument voor leiders en leerkrachten om zo achterstanden op het gebied van taal en woordenschat zo vroeg mogelijk te verhelpen. De leiders en leerkrachten worden bij het in werking stellen van de LOGO 3000 ook zelf getraind om leerlingen passend te begeleiden.

Opvallend is dat de BAK in dit geval ook wordt toegepast op kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar oud, ondanks zij nog niet vallen onder de doelgroep die de BAK zelf aandraagt. De kinderen in deze leeftijd zijn peuters die VVE-onderwijs volgen (Van den Nulft & Verhallen, 2023). Kinderen met een VVE-indicatie zijn peuters die baat hebben bij voorschools aanbod. Dit zijn bijvoorbeeld de leerlingen met een taal- of woordenschatachterstand (Ministerie van Algemene Zaken, 2023).

LOGO PEUTERS

Naast LOGO 3000 bestaat er ook een variant speciaal voor peuters, de LOGO-peuters. Dit hulpmiddel om peuters in kinderdagverblijven te bevorderen in hun taal- en woordenschatontwikkeling bevat een selectie van 500 woorden. Deze woorden zijn afkomstig uit de 3000 woorden die de BAK bevat en sluiten aan op de leef- en belevingswereld van de 2- tot 4-jarigen die deze doelgroep omvat. Dat wil zeggen, alles dat zij in hun dagelijkse praktijk tegenkomen. Behalve op de website van LOGO 3000 is weinig informatie over de inhoud van deze woordenlijst te vinden. Omdat het LOGO-peuters concept wel degelijk een eigen woordenlijst bevat is deze toch opgenomen in dit document (Logo peuters, z.d.).

SCHOOLTAALWOORDEN LOWAN

LOWAN is een organisatie die ondersteuning biedt aan scholen die nieuwkomers onderwijzen. Speciaal voor het zo snel mogelijk bijbrengen van woordenschat aan deze leerlingen hebben zij een schooltaalwoordenlijst gepubliceerd, welke onder andere een selectie van de BAK

bevat. De woordenlijst is afgestemd op de door LOWAN zelf geformuleerde ontwikkellijnen, passend bij nieuwkomersleerlingen. Deze ontwikkellijnen zijn door hen ontwikkeld voor het richting geven aan leerkrachten, die te maken krijgen met nieuwkomers in hun klas. De doelgroep van deze woordenlijst wordt door LOWAN omschreven als het anderstalige jonge kind of nieuwkomers kleuters. Omdat LOWAN aangeeft zich bewust te zijn van de behoefte aan een specifieke manier van onderwijs hanteren zij andere categorieën in hun woordenlijst. Er is allereerst een verdeling gemaakt in woorden voor groep 1 en groep 2. Echter wordt daarbij de notitie geplaatst dat ter aller tijden gestart wordt met de woorden die zijn bedoeld voor groep 1, ondanks een leerling leeftijd technisch in groep 2 hoort. In de lijst wordt een onderscheid gemaakt in woorden voor de mondelinge taalvaardigheid, de woordenschat en de rekentaal. Daarnaast omvat deze een categorie genaamd emotiewoorden. Omdat de doelgroep vaak traumasensitief onderwijs behoeft zijn dit woorden die aansluiten bij dit principe. Net als de BAK heeft de Schooltaalwoordenlijst van LOWAN zowel een basislijst als een uitbreidingslijst. Zo kan de leerling op eigen niveau aanbod krijgen (LOWAN, 2023).

WOORDENLIJST 1001

Bacchini et al. deed in 2005 onderzoek naar alle Nederlandse en Vlaamse woordenlijsten die aan nieuwkomers aangeboden konden worden. Zij vergeleken diverse woordenlijsten en ontwikkelden op basis daarvan de Woordenlijst 1001. Deze woordenlijst omvat volgens hen de woorden die aan anderstalige peuters en kleuters als eerste zou moeten worden aangeboden. Het onderzoek werd opgesteld doordat professionals in het werkveld zich veelal afvroegen hoe zij anderstalige kinderen goed woordenschatonderwijs konden aanbieden. Uit gespreken met deze leerkrachten en andere medewerkers uit het (voorschoolse) onderwijs bleek dat zij vooral opzoek waren naar handvatten in welke woorden men zou moeten aanbieden.

De woordenlijst die aan de hand van bovenstaande is opgesteld, is verdeeld in drie sublijsten, te weten sublijst 1, 2 en 3. Deze sublijsten zijn geselecteerd uit de onderzochte woordenlijsten en aangevuld met woorden die volgens Bacchini et al. misten in de lijst. Sublijst 1 bevat de 52 woorden die iedere peuter en kleuter die nieuw in Nederland komt direct nodig zou hebben. In sublijst 2 zijn 200 woorden opgenomen waarvan wordt gevonden dat kinderen die daarna nodig hebben. De 52 woorden van sublijst 1 zijn ook onderdeel van sublijst 2. Tenslotte omvat sublijst 3 de overige woorden die de totale woordenschatlijst op zo'n 1000 woorden brengt (Bacchini et al., 2005).

MEREL WIGGERS - STUDENT PABO
ISELINGE HOGESCHOOL

10. VERRIJK WOORDENSCHAT NIEUWKOMERS

STRATEGIEËN EN ACTMITEITEN LEERKRACHTEN

Woorden aanbieden

Als leerkrachten in het primair onderwijs worden geconfronteerd met nieuwkomers, staan ze voor een unieke uitdaging. Het vergroten van de woordenschat van deze kinderen is niet alleen belangrijk voor hun schoolsucces, maar ook voor hun integratie in de nieuwe omgeving. Het is essentieel dat dit onderwijs plaatsvindt in een omgeving die veilig en ondersteunend is. Zonder een veilige basis kunnen weinig leerlingen de taal effectief verwerven.

Een bekende en effectieve benadering van woordenschatonderwijs is de 'Viertakt', zoals beschreven door Verhallen en Van den Nulft in hun boek "Met Woorden in de Weer". Deze methode, bestaande uit vier stappen, biedt leerkrachten een gestructureerd kader om de woordenschat van nieuwkomers op te bouwen.

De eerste stap, het 'voorbewerken', is van cruciaal belang. Hier gaat het erom de woorden te introduceren en hun betekenissen te verkennen. Door de woorden te koppelen aan de ervaringen en bestaande woordenschat van de leerlingen, wordt een stevige basis gelegd voor verdere woordverwerving.

Vervolgens is het tijd voor het 'semantiseren', waarbij de betekenissen van de woorden worden verduidelijkt in een context. Leerlingen worden actief betrokken bij het leggen van betekenisverbindingen en het verkennen van de verschillende aspecten van de woorden. Visuele hulpmiddelen, zoals woordwebben, kunnen hierbij van onschatbare waarde zijn.

Na het semantiseren komt de fase van 'consolideren'. In deze fase wordt de woordenschat herhaald en inge oefend, zowel receptief als productief. Het is belangrijk dat leerlingen de woorden niet alleen begrijpen, maar ook kunnen gebruiken in verschillende contexten.

Het succes van woordenschatonderwijs voor nieuwkomers hangt af van de juiste balans tussen deze vier stappen. Een gedegen voorbereiding, heldere uitleg, actieve betrokkenheid en voldoende herhaling zijn essentieel voor het effectief vergroten van de woordenschat van nieuwkomers.

Woorden selecteren

Een ander belangrijk aspect van woordenschatonderwijs is het selecteren van geschikte woorden om te onderwijzen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen receptieve en productieve woordbeheersing. Receptieve woordkennis verwijst naar het vermogen van een kind om een woord te herkennen of aan te wijzen, terwijl productieve woordkennis betekent dat het kind het woord zelf kan gebruiken. Deze benadering vervangt de vroegere terminologie van passieve en actieve woordkennis.

Het gestructureerd aanbieden van woorden is essentieel om zowel de receptieve als de productieve woordenschat van leerlingen systematisch te vergroten. Maar welke woorden moeten we selecteren? Dit is een vraag waar verschillende onderzoekers zich door de jaren heen over hebben gebogen, resulterend in diverse woordenlijsten voor verschillende doelgroepen en leeftijden.

Een van de veelgebruikte woordenlijsten is de Duizend-en-één woordenlijst (Bacchini, 2005). Deze lijst is zorgvuldig samengesteld om het basisaanbod van woorden voor jonge beginners van het Nederlands te omvatten. De 1001 woorden zijn zowel alfabetisch als thematisch geordend, en zijn gebaseerd op verschillende bronnen, waaronder de Welkom-woordenlijst van het Piramide-programma, de Basiswoordenlijst (Schlichting, 1998), en de frequentielijst Woorden in het basisonderwijs (Schrooten en Vermeer, 1994).

Een andere veelgebruikte woordenlijst voor jonge kinderen is de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters, met 2000 basiswoorden en 1000 uitbreidingswoorden. Onderzoekers van het ITTA, verbonden aan de UVA, hebben vastgesteld dat veel leerlingen baat hebben bij deze lijsten, vooral scholen die werken met een thematische VVE-methode zoals Piramide en Ik en Ko. Ook deze lijsten zijn samengesteld met input van diverse bronnen, waaronder de eerder genoemde woordenlijsten.

LOWAN, de landelijke organisatie voor nieuwkomersonderwijs, heeft recente woordenschatlijsten ontwikkeld. Deze zijn te vinden op www.lowan.nl. Deze woordenlijsten zijn speciaal ontwikkeld voor nieuwkomers en gekoppeld aan LOWAN-leerlijnen woordenschat. Deze zogenaamde schooltaalwoorden zijn mede gebaseerd op de BAK-lijst en bevatten ook vaktaalwoorden en emotiewoorden. LOWAN adviseert deze woorden in taalfragmenten aan te bieden, op deze manier zijn de woorden ingebed in een betekenisvolle handeling en voor de kinderen makkelijker te onthouden.

Label en concept

Een ander belangrijk aspect van woordenschatonderwijs is het begrip van woorden zelf. Bij het aanleren van nieuwe woorden is het van essentieel belang om te begrijpen dat aan ieder woord twee aspecten te onderscheiden zijn: het label en het concept. Het label verwijst naar de naam van het woord, terwijl het concept de inhoud, de betekenis van het woord omvat.

Voor kinderen die al bekend zijn met het concept van een woord in hun eigen taal, is het leren van het nieuwe Nederlandse label vaak voldoende. Zij kunnen het woord snel oppikken en onthouden. Dit geldt met name voor woorden zoals 'tafel' en 'stoel', die redelijk universeel begrepen worden en waarvan de concepten over het algemeen overeenkomen in verschillende culturen.

Echter, voor woorden zoals 'vulkaan' en 'sneeuw', die mogelijk minder universeel begrepen worden, is extra inspanning vereist. Kinderen die niet vertrouwd zijn met het concept van deze woorden in hun eigen taal, zullen meer tijd en verschillende leermethoden nodig hebben om de betekenis te begrijpen en te onthouden.

Visuele ondersteuning

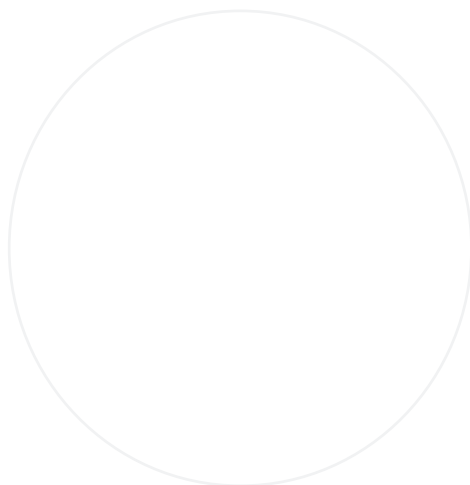
Afbeeldingen zijn een krachtig hulpmiddel bij het aanleren van woorden, vooral voor woorden met complexe of abstracte concepten. Ze kunnen op verschillende manieren worden ingezet, zoals in memoryspelletjes, labeloefeningen en geheugenspelletjes. Door een veilige en

stimulerende omgeving te creëren, waarin kinderen actief bezig zijn met de woorden door middel van praktische activiteiten, kunnen leerkrachten de woordenschatontwikkeling van hun leerlingen effectief ondersteunen.

Het begrip van woorden is niet alleen essentieel voor taalverwerving, maar ook voor het algemene leerproces van kinderen. Door het gebruik van diverse leermethoden en het creëren van een inclusieve leeromgeving, kunnen leerkrachten ervoor zorgen dat alle kinderen de kans krijgen om hun woordenschat te vergroten en hun taalvaardigheden te ontwikkelen.

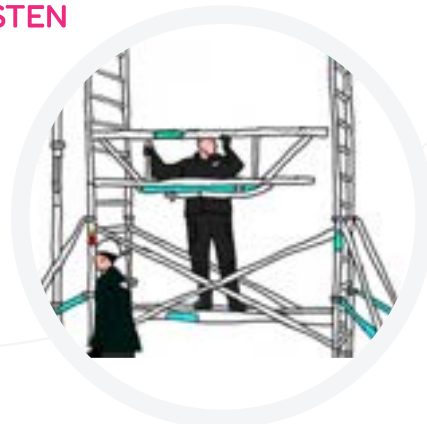
PASCAL TIJDINK – DOCENT ONDERZOEKER NIEUWKOMERS & NT2
ISELINGE HOGESCHOOL

11. RIJKE TEKSTEN IN DE STEIGERS

NIEUWKOMERS EN DE KRACHT VAN RIJKE TEKSTEN

STEIGERS BOUWEN (SCAFFOLDING)

Het is algemeen bekend dat het koesteren van hoge verwachtingen voor leerlingen cruciaal is. Maar we erkennen ook dat niet alle leerlingen gelijk zijn in hun vaardigheden en capaciteiten. Sommigen leren snel terwijl anderen meer begeleiding nodig hebben om vooruitgang te boeken. Hier komt het concept van 'steigers bouwen' om de hoek kijken, een strategie die de ontwikkeling van vaardigheden ondersteunt en aanpast aan de behoeften van individuele leerlingen (Gibbons, 2014). De leerkracht ondersteunt de ontwikkeling van de vaardigheden en bouwt deze af wanneer de leerling de vaardigheden beheerst. Het belang van 'steigers bouwen' wordt nog crucialer wanneer we de doelgroep van nieuwkomers in beschouwing nemen. Deze leerlingen staan voor extra uitdagingen bij het leren van de taal en hebben daarom specifieke ondersteuning nodig. Door de complexiteit van de taal en de culturele verschillen die ze mogelijk tegenkomen, is scaffolding van onschatbare waarde.

RIJKE TEKSTEN

Rijke teksten zijn authentieke stukken geschreven door auteurs van kinderboeken of journalisten, niet door auteurs van lesmethoden. Rijke teksten bevatten woorden die minder vaak voorkomen en worden ondersteund door verbindingswoorden, daarnaast worden de laagfrequente woorden vaak herhaald. Het is aan te bevelen om na het aanvankelijk leesproces (wanneer de leerlingen de klank-letterkoppeling kunnen maken) de Avi-niveaus en de methodes voor voortgezet lezen los te laten en op zoek te gaan naar rijke teksten. Voor leerlingen die moeite hebben met taal, of voor leerlingen die Nederlands als tweede taal leren, is scaffolding (steigerbouw) essentieel om deze rijke teksten te begrijpen (Gibbons, 2014). Zij hebben deze taalsteun nodig.

HOE BIEDEN WE STEUN BIJ RIJKE TEKSTEN?

Het is van belang dat de teksten passen binnen de context van het leerplan, bijvoorbeeld thema's in wereldoriëntatielessen. Deze thema's moeten over een periode van zes tot acht weken worden behandeld om herhaling en verdieping mogelijk te maken. Tijdens deze periode krijgen leerlingen steeds uitdagendere teksten voorgeschoteld. Een voorbeeld hiervan is het beginnen met een jeugdjournaalartikel en vervolgens over te gaan naar een krantenartikel over hetzelfde onderwerp.

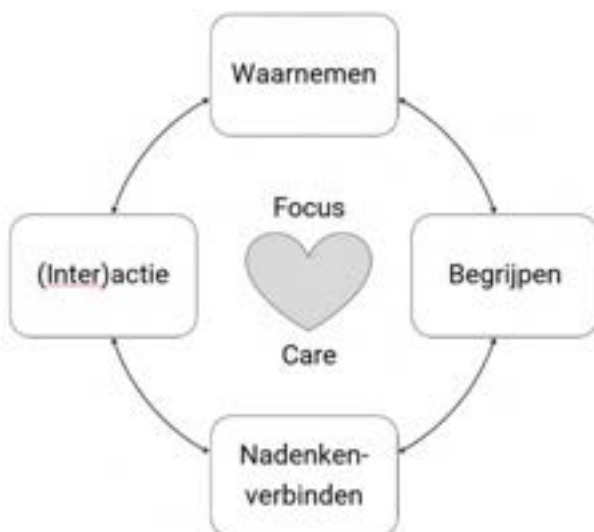
Het is belangrijk om de context van elke tekst te schetsen en belangrijke concepten uit te leggen, waardoor leerlingen bekende begrippen kunnen activeren en de betekenis van nieuwe woorden kunnen afleiden. Visuele ondersteuning, zoals een themamuur of tafel met afbeeldingen en materialen, is hierbij cruciaal. Het is ook nuttig om filmpjes of PowerPoint-presentaties te gebruiken om het onderwerp in te leiden.

Faciliteer het leerproces door woordkaarten over het thema mee naar huis te geven, waardoor ouders en kinderen thuis kunnen praten over de onderwerpen die in de klas zijn behandeld. Specifiek voor ouders van nieuwkomers is het van belang om te benadrukken dat het bevorderlijk is om in de moedertaal over het thema te praten. Onderzoek, zoals dat van Orioni (2017), onderstreept het belang van deze aanpak. Het doel is niet dat nieuwkomers thuis Nederlands gaan spreken met hun ouders, maar eerder dat ze de moedertaal blijven gebruiken. Het bewust integreren van de moedertaal met de nieuwe taal, in dit geval Nederlands, kan positieve effecten hebben op het leerproces van de nieuwe taal. Specifiek voor nieuwkomers kan het inzetten van de moedertaal: een vertaalapp, een taalmaatje of het aanbieden van teksten en/of filmpjes in de eigen taal ook bijdragen aan het activeren van de voorkennis en hiermee het tekstbegrip (Orioni, 2017).

HET BELANG VAN INTERACTIE EN PARTICIPATIE

Het is van groot belang om leerlingen actief te betrekken bij het thema door middel van gesprekken en schrijfopdrachten. Laat ze presentaties maken en houden, waarbij ze worden ondersteund door taalmaatjes en vertaalapps. Leerkrachten moeten doordachte feedback geven om leerlingen te stimuleren tot het gebruik van taal en zelfcorrectie (Gibbons, 2014).

Op deze manier ontstaan duurzame en betekenisvolle (taal)lessen. Zie hiervoor ook de leercirkel van Kolb (afbeelding 1).

Afbeelding 1*:
De leercirkel (Kolb, 1984; Smits, 2020; Zull, 2020)

Waarnemen: Leerlingen iets ervaren, bekijken of lezen.

Begrijpen: We helpen de leerlingen de lesstof begrijpen.

Nadenken/ verbinden: De leerlingen denken actief na over wat ze hebben waargenomen.

Interactie: Interactie over de stof en/of een interessante opdracht.

Het hart in de cirkel vormt de basis van iedere les. Is de lesstof voor de leerlingen van belang en de leerling er werkelijk aandacht voor opbrengen. Het leerproces kan hierbij starten op ieder punt van de cirkel.

LEESSTIMULERING: DE ROL VAN BOEKEN

Naast rijke teksten binnen thema's is het ook essentieel om leerlingen in aanraking te laten komen met mooie kinder- en jeugdboeken. Het voorlezen van diverse boeken is van groot

belang. Serieboeken kunnen nuttig zijn voor taalzwakke of nieuwkomersleerlingen, omdat ze al bekend zijn met de personages en context.

Apps die leerlingen in staat stellen om boeken mee te lezen of te beluisteren, zijn ook waardevolle hulpmiddelen. Voor nieuwkomersleerlingen is het prettig om boeken in hun moedertaal te lezen, als ze gealfabetiseerd zijn. Prentenboeken in de moedertaal beluisteren kan het leesplezier vergroten en hen alvast vertrouwd maken met de personages en context, wat het begrip van de Nederlandstalige tekst bevordert.

CONCLUSIE: EEN VERRIJKING VOOR ALLE LEERLINGEN

Ik hoop dat dit artikel heeft bijgedragen aan het inzicht in het taalonderwijs aan taalzwakke en nieuwkomersleerlingen. Het is een uitdaging om een passend aanbod te creëren binnen een reguliere klas, maar dit biedt ook kansen voor alle leerlingen. Laten we streven naar een verrijking van onze lessen, waarbij taalbegrip en leesplezier voorop staan!

- * Afbeelding 1: De leercirkel (Waarnemen – Begrijpen – Nadenken/ verbinden – Interactie) Het hart van de cirkel vormt de basis van elke les, waarbij de lesstof centraal staat en de aandacht van de leerlingen wordt vastgehouden. Het leerproces kan op elk punt van de cirkel beginnen.

Verder lezen over dit onderwerp:

Focus op begrip, een aanpak voor onderwijs in leesbegrip

Anneke Smits, Erna van Koeven, Marianne Lok
<https://www.rijketaal.org/focus>

Geletterdheid en schoolsucces

Erna van Koeven
http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/2016/07/goed-taalonderwijs-is-goed-nt2-onderwijs_84.html

Rijke taal; Taaldidactiek voor het basisonderwijs

Erna van Koeven, Anneke Smits
https://www.boomtestonderwijs.nl/product/100-9318_Rijke-taal

Rijke taal voor nieuwkomers

Marleen Kieft
<https://didactiefonline.nl/artikel/rijke-taal-voor-nieuwkomers>

SABINE GROTENHUIS, CPO-NIEUWKOMERS,
PARAATSCHOLEN

12. LEZEN OVER NIEUWKOMERS

BEWUSTWORDEN & KENNIS!

HET BELANG VAN LEZEN VOOR ALLE KINDEREN

Lezen is essentieel voor de ontwikkeling van alle kinderen, ongeacht hun achtergrond. Dit blijkt duidelijk uit de resultaten van het Pisa-onderzoek, waarbij leesvaardigheid een cruciale indicator is voor schoolsucces en maatschappelijke participatie. Maar lezen gaat verder dan alleen het verbeteren van vaardigheden; het bevordert ook leesmotivatie en leesbeleving. Door zich te verliezen in verhalen, kunnen kinderen empathie ontwikkelen en een dieper begrip krijgen van verschillende culturen en perspectieven. Dit is van onschatbare waarde in een multiculturele samenleving, waar respect en openheid voor anderen van groot belang zijn. Boeken zijn een krachtig middel om deze waarden te bevorderen en kinderen voor te bereiden op een diverse samenleving.

DE ROL VAN DE LEERKRACHT

Leerkrachten spelen een cruciale rol bij het begrijpen van de diversiteit aan talen en culturen die hun leerlingen met zich meebrengen. Door zelf te lezen over mensen die zijn gevlucht, kunnen ze inzicht krijgen in de ervaringen en uitdagingen van nieuwkomers. Dit stelt hen in staat om beter te begrijpen hoe ze deze kinderen kunnen ondersteunen en integreren in de klas. Boeken fungeren als vensters naar verschillende werelden en kunnen leerkrachten helpen empathie te tonen en culturele gevoeligheid te ontwikkelen.

VOORLEZEN ALS VERBINDING EN INSPIRATIE

Voorlezen in de klas creëert een waardevolle gelegenheid voor interactie tussen leerkrachten en leerlingen. Door samen te praten over de verhalen en door het stellen van diepgaande vragen, kunnen leerlingen betrokken raken en hun begrip verdiepen. Dit literaire gesprek stimuleert niet alleen de leesmotivatie, maar opent ook de deur naar discussies over diversiteit en inclusie. Het biedt een platform waarop kinderen kunnen leren van elkaars ervaringen en een gevoel van openheid en respect voor anderen kunnen ontwikkelen. Tip: gebruik de kaartjes van Chambers hierbij:

https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2021/01/Over20boeken20gesproken_0.pdf

VRIJ LEZEN ALS FUNDAMENTEEL ONDERDEEL VAN ONDERWIJS

Het vrij lezen moet een centrale plaats innemen in het onderwijs, vooral in het licht van de Pisa-resultaten van 2022. Elke school zou minstens 30 minuten per dag moeten besteden aan vrij lezen. Er zijn talloze boeken beschikbaar die geschikt zijn voor deze activiteit, waarvan velen te vinden zijn op de LOWAN-website of in de plaatselijke bibliotheek. Kinderboeken over vluchtelingen zijn er in overvloed en zijn geschikt voor alle leeftijden, inclusief kleuters. Zelfs prentenboeken kunnen worden voorgelezen aan nieuwkomers in het voortgezet onderwijs, zoals ISK-leerlingen, die volgens onderzoek veel plezier beleven aan voorleessessies.

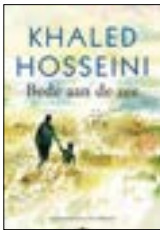

LEESTIPS OVER NIEUWKOMERS VOOR VOLWASSENEN

Zolang de citroenbomen bloeien

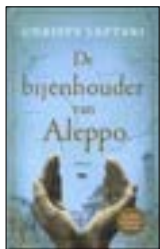
'Zolang de citroenbomen bloeien' is een hartverscheurend verhaal over de verwoestende Syrische burgeroorlog – de bombardementen, de sluipschutters en de gifgasaanvallen – maar herinnert de lezer ook aan de tijd voor de oorlog – de bloeiende citroenbomen, de vrolijkheid, de geuren en kleuren. Dit boek schiet van wanhoop naar geluk en van geluk weer naar verdriet. Zelfs tussen de brokstukken van de oorlog kunnen hoop en liefde bestaan.

Bede aan de zee

Wie herinnert zich niet het hartverscheurende beeld van Alan Kurdi, aangespoeld op het Turkse strand? Alan was 3 jaar oud. Een Syrische vluchteling. 'Bede aan de zee' van bestsellerauteur Khaled Hosseini is geïnspireerd op het verhaal van Alan Kurdi en opgedragen aan de duizenden vluchtelingen die hun leven laten op zee.

Vlinderslag

Vlinderslag vertelt het ongelooflijke verhaal van schrijver en UNHCR goodwill-ambassadeur Yusra Mardini die moest zwemmen voor haar leven. Samen met haar zus ontvluchtte Yusra de oorlog in Syrië. Het noodlot sloeg toe toen de motor van hun bootje het begaf. Yusra, haar zus en 2 andere vluchtelingen sprongen direct het open water in. Drie uur lang zwommen ze naast de boot en reddden zo het leven van 20 mensen.

De bijenhouder van Aleppo

De bijenhouder van Aleppo – Christy Lefteri

Nuri is bijenhouder, zijn vrouw Afra kunstenares. Samen met hun zoontje Sami leiden ze een eenvoudig, maar rijk leven in Aleppo, totdat er een schaduw valt over hun land. Als ze alles hebben verloren wat hun lief is, slaan ze op de vlucht.

Op hun levensgevaarlijke reis door een gebroken wereld houden ze zich vast aan de berichten van Nuri's neef Mustafa, die op hen wacht in Groot-Brittannië met een nieuwe bijenkolonie. Want waar bijen zijn, zijn bloemen, en waar bloemen zijn, is leven en hoop. Maar hoe dichterbij hun droom komen, hoe meer ze beseffen dat ze in hun onuitsprekelijke verdriet mijlenver van elkaar verwijderd zijn geraakt.

Ik zal de laatste zijn

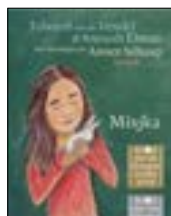
'Het schokkende maar ook inspirerende verhaal van

mensenrechtenactiviste Nadia Murad over haar vlucht uit de handen van ISIS.' Nadia Murad groeit op in Kocho, een dorpje in het noorden van Irak dat voornamelijk bewoond wordt door Jezidi's. Op 15 augustus 2014 wordt Kocho onder de voet gelopen door strijders van ISIS. Alle mannen en oudere vrouwen worden geëxecuteerd – Nadia verliest zes broertjes en haar moeder. Alleen de jonge vrouwen worden gespaard: zij worden verkocht als seks-slavin. Na maanden van gevangenschap weet Nadia op miraculeuze wijze te ontsnappen uit de handen van de terreurgroep.

Nadia Murad won in 2018 een Nobelprijs voor de Vrede voor haar inzet voor Jezidi's. Ook is ze de allereerste VN-ambassadeur voor de Waardigheid van de Slachtoffers van Mensenhandel.

LEESTIPS OVER NIEUWKOMERS VOOR KINDEREN

Misjka

Dit ontroerende verhaal over de liefde voor een huisdier en de vlucht van een gezin uit een oorlogsgebied is gebaseerd op ware gebeurtenissen.

Het is geschikt om voor te lezen en om zelf te lezen vanaf 8 jaar. Annet Schaap maakte er prachtige illustraties bij in kleur.

Kinderen van ver

Samuel, Tamar, Azad en Fatima zijn doodgewone kinderen. Tot er oorlog uitbreekt en ze alles en iedereen die ze kennen moeten achterlaten.

Op zoek naar een plek waar ze veilig zijn. In dit voorleesboek beschrijft Martine Letterie het leven van vier kinderen die met hun familie moesten vluchten voor oorlog en geweld. Ze baseerde de verhalen op gesprekken met kinderen uit Syrië en Afghanistan.

De jongen achter in de klas

Achter in mijn klaslokaal stond vroeger een lege stoel. Nu zit er een nieuwe jongen. Hij heet Ahmet. Hij is negen jaar (net als ik), maar hij is heel raar. Hij praat nooit en lacht nooit en hij houdt niet van snoep – zelfs niet van citroenzuurtjes, die ik het allerlekkerst vind!

Maar toen kwam ik achter de waarheid: Ahmet is eigenlijk helemaal niet vreemd. Hij heeft zijn land moeten ontvluchten vanwege oorlog. Een echte oorlog, met bommen en vuur en kogels die mensen verwonden. En hoe meer ik over hem te weten kom, hoe meer ik hem wil helpen.

Mag ik naast je zitten?

Ravi is nogal vol van zichzelf. Op zijn school in India was hij immers de beste leerling, het lievelingetje van de leraren en een voorbeeld voor zijn klasgenoten. Maar al de eerste dag op zijn nieuwe school in Amerika komt hij erachter dat hij zijn ideeën over zichzelf moet herzien... Joe woont al zijn hele leven in hetzelfde stadje, maar ook zijn schooljaar begint anders dan normaal: zijn vrienden zijn verhuisd en hij moet het alleen zien te redden, terwijl hij sociaal niet de handigste is. Dat zijn moeder in de schoolkantine werkt, helpt ook niet mee. Ravi en Joe lijken in niks op elkaar – denken ze. Maar ze hebben al snel een gezamenlijke vijand, én een missie: om hun leven weer op de rails te krijgen. Het humoristische relaas van een onwaarschijnlijke vriendschap.

Ayla's vlucht

Dit boek gaat over een zesjarig meisje dat vlucht uit Syrië. Het boek is in de "ik-vorm" geschreven en daarmee word je meegenomen in het leven van Ayla, zij woont in Aleppo. Ayla's ouders nemen het besluit om te vluchten nadat zij een dierbare verliezen. Je leest hoe

Ayla troost zoekt bij haar moeder en hoe zij afscheid neemt van haar oma en huisdier. Dan begint de zware reis, de vlucht uit de oorlog. Je leest welke struggles het gezin meemaakt om uit het land te komen. Eenmaal op de boot, zie je hoe alle mensen op elkaar gepropt worden op een rubberen boot. Hierna komen zij aan in Griekenland, en gaat Ayla uiteindelijk in België wonen.

De koffer

Dit boek gaat over een dier dat erg moe, bang en verdrietig is. Hij heeft alleen een koffer bij zich. De andere dieren zijn nieuwsgierig en vragen hem wat hij in zijn koffer heeft. Het vreemde dier en de andere dieren raken in gesprek over wat er allemaal in zijn koffer zit. Maar de dieren vinden hem vreemd en vertrouwen hem niet. Terwijl het dier droomt over vluchten en over zwemmen in diepe zeeën, kijken de dieren stiekem wat er in zijn koffer zit. Uiteindelijk doen de dieren iets liefs voor hem en komen ze dichterbij elkaar.

PASCAL TIJDINK – DOCENT ONDERZOEKER NIEUWKOMERS & NT2
ISELINGE HOGESCHOOL

13. PLEIDOOI MEERTALIGHEID IN DE KLAS

DE MOEDERTAAL ERKENNEN, RESPECTEREN EN BEHOUDEN

Meertaligheid is een waardevol aspect van onze steeds meer geglobaliseerde wereld. Het spreken van de moedertaal in de klas speelt een cruciale rol, niet alleen voor het behoud van culturele identiteit, maar ook voor effectief leren en het aanleren van nieuwe talen.

Orhan Agirdag benadrukt in zijn werk *Onderwijs in een Gekleurde Samenleving* het belang van meertaligheid als een kracht die onze samenlevingen verrijkt. Hij stelt dat het erkennen en respecteren van de moedertaal van leerlingen in het onderwijs essentieel is voor hun identiteitsvorming en schoolsucces.

Wanneer kinderen hun moedertaal kunnen gebruiken in de klas, voelen ze zich gewaardeerd en gehoord. Dit verhoogt hun zelfvertrouwen en motivatie om te leren. Bovendien biedt het spreken van de moedertaal een solide basis voor het verwerven van nieuwe talen. Door de verbinding tussen de moedertaal en de doeltaal te benadrukken, kunnen leerlingen gemakkelijker nieuwe taalstructuren begrijpen en integreren.

Het behoud van de moedertaal in de klas draagt ook bij aan een inclusieve leeromgeving, waarin diversiteit wordt gevierd en gewaardeerd. Door verschillende talen en culturen te omarmen, kunnen leerlingen een breder perspectief ontwikkelen en interculturele competenties opbouwen.

Als we willen dat onze onderwijssystemen echt inclusief zijn, moeten we het belang van meertaligheid erkennen en integreren in ons curriculum. Zoals Orhan Agirdag het zo treffend uitdrukt, is meertaligheid niet alleen een kwestie van taal, maar ook van identiteit en rechtvaardigheid. Laten we streven naar onderwijs dat alle studenten in staat stelt om trots te zijn op hun achtergrond en tegelijkertijd open staat voor nieuwe talen en culturen. Veel leerkrachten zijn huiverig om meertaligheid in de klas toe te laten. Het is zeker niet de bedoeling dat leerkrachten allerlei talen moeten gaan leren. Je kunt het heel eenvoudig toepassen: woorden uit elkaars talen met elkaar vergelijken, liedjes zingen in verschillende talen, kinderen een opdracht laten maken in hun eigen taal, samenwerken met kinderen die dezelfde taal spreken maar ook lezen in anderstalige leesboeken. Kijk maar eens op de LOWAN-site: <https://www.lowan.nl/po/nieuws/een-volle-boekenkast-met-boeken-in-vele-talen/>

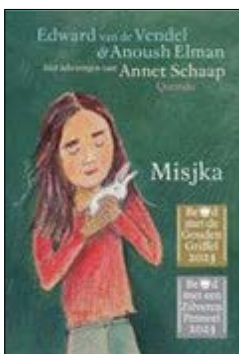
MEER WETEN OVER MEERTALIGHEID EN SCHOOLSUCCES?

- **Luister naar de podcast Kletsheads:**
Meertaligheid en Schoolsucces <https://kletsheadspodcast.nl/2021/03/05/meertaligheid-en-schoolsucces-seizoen-2-aflevering-6/>
- **Bekijk de aflevering:**
Hebben meertalige kinderen een slechter rapport?
<https://www.universiteitvanvlaanderen.be/college/hebben-meertalige-kinderen-een-slechter-rapport>
- **Bestudeer de site van Universiteit Utrecht:**
<https://nt2.sites.uu.nl/achtergrond-en-verder-lezen/gebruik-van-de-eerste-taal-in-het-onderwijs/>

PASCAL TIJDINK – DOCENT ONDERZOEKER NIEUWKOMERS & NT2
ISELINGE HOGESCHOOL

14. BREDE ONTWIKKELING OPENT HARTEN

RUIMTE VOOR MEER DAN TAAL

“En ik begon te huilen”. Als ik dit zinnetje voorlees uit het boek “Misjka” van Edward van de Vendel en Anoush Elman rolt er bij mijn dochter ook een traan over een haar wang. Ze merkt op dat dit verdriet dieper gaat dan de vertederende liefde die de hoofdpersoon Roya voor het witte dwergkoningtje Misjka voelt.

Roya houdt een spreekbeurt over Misjka, die onlangs nog vermist was, en ineens wordt dat de metafoor voor de zware reis die zij met haar broers en ouders heeft ondernomen vanuit Afghanistan: eindeloos op de vlucht, op zoek naar warmte en veiligheid.

Haar tranen worden niet veroorzaakt doordat woorden tekortschieten, het is de pijn die zo intens is dat ze het niet zomaar kan delen. Maar de zachtheid en het vertrouwen van Misjka biedt haar troost en opent de deur naar het vertellen van haar verhaal.

Niet één keer wordt in deze ontroerende vertelling de moeite met het eigen maken van een nieuwe taal genoemd, hoewel dat toch moeten hebben gespeeld. Zelfs bij de start op de nieuwe school, een razend spannend moment, gaat het over heel andere dingen: haar broer spreekt over ‘zoeken naar de vriendelijkste ogen’ en haar moeder vertelt dat ze geduld moet hebben, ‘dat werkt het beste’.

Binnen het onderwijs aan nieuwkomers staat vaak het bieden van een veilige omgeving en het geven van en veel en rijk taalonderwijs centraal: beide essentieel voor een goede start. Daardoor is er soms minder aandacht voor de brede ontwikkeling van het kind, en vooral, de ontwikkeling van héél het kind. Roya komt via de passie voor haar allerliefste huisdier bij haar emoties. Dit kan ook gebeuren door een betoverd kunstwerk, meeslepende muziek, een uitputtende hardloopwedstrijd of een egeltje dat onder een struik schiet. Door het stimuleren van deze ontwikkelgebieden (kunst, sport, natuur etc.) kun je ‘zomaar’ precies de juiste snaar raken waardoor je niet alleen het vertrouwen van een kind voor je wint, maar ook ‘de taal van het hart’ te leren kennen.

Natuurlijk wil iedere leerkracht daar ruimte voor maken, maar soms is de tijd er gewoon niet. Gelukkig bestaan er talrijke voorbeelden van integratie van taalonderwijs in de brede ontwikkeling, zoals op de Paulusschool in Arnhem, waar kunstvormen hand in hand gaan met woordenschatonderwijs, of op basisschool het Kunstrijk waar muziek de kinderen laat opbloeien. Ook het naschools aanbod kan een schooldag verrijken en biedt volop kansen voor zelfontplooiing. Zo kun je sprankeling van een kind ontdekken, als sleutel naar verbinding: elk verhaal verdient het om opgemerkt te worden.

MARJOLEIN WIEGMAN – BELEIDSMEDEWERKER BESTUUR & ORGANISATIE
DELTA SCHOLENGROEP

15. LOWAN

ONDERWIJSONDERSTEUNING VOOR NIEUWKOMERS IN NEDERLAND

Website: <https://www.lowan.nl>

In Nederland verwelkomen we jaarlijks een aanzienlijk aantal nieuwkomers, waaronder vluchtelingen en immigranten, die hier een nieuw thuis vinden. Onderwijs is een cruciaal aspect van hun integratieproces, maar het kan ook een uitdaging zijn vanwege de taalbarrière en culturele verschillen. Gelukkig is er een waardevolle bron van ondersteuning beschikbaar: **LOWAN**.

LOWAN, een afkorting voor Landelijk Onderwijs Aan Nieuwkomers, is een organisatie die zich inzet voor de educatieve behoeften van nieuwkomers in Nederland. Hun missie is om deze leerlingen te helpen bij het verwerven van de nodige taalvaardigheden en andere vaardigheden die essentieel zijn voor een succesvolle integratie in het Nederlandse onderwijssysteem en de maatschappij als geheel.

MAAR WAT DOET LOWAN PRECIES?

Ten eerste bieden ze ondersteuning aan scholen die nieuwkomers verwelkomen. Dit omvat advies en begeleiding voor docenten en schooldirecteuren over hoe ze het beste kunnen omgaan met de specifieke behoeften van nieuwkomersstudenten, zoals taalverwerving, culturele integratie en sociaal-emotionele ondersteuning.

Een van de belangrijkste middelen die **LOWAN** biedt, is te vinden op hun website (<https://www.lowan.nl/po/>). Hier kunnen zowel leraren een schat aan waardevolle informatie vinden.

Enkele van de functies en middelen die beschikbaar zijn op de website zijn:

1. **Informatie voor scholen:** Docenten en schooldirecteuren kunnen hier richtlijnen vinden voor het effectief omgaan met nieuwkomersstudenten in de klas, inclusief lesmateriaal, suggesties voor differentiatie en praktische tips voor het bevorderen van een inclusieve leeromgeving.
2. **Ondersteuning voor nieuwkomers:** Nieuwkomers zelf kunnen ook profiteren van de website van **LOWAN**. Ze kunnen informatie vinden over hoe ze kunnen wennen aan het Nederlandse schoolsysteem, hoe ze hun taalvaardigheden kunnen verbeteren en waar ze hulp kunnen krijgen als ze dat nodig hebben.

3. **Ouderbetrokkenheid:** LOWAN erkent het belang van ouderbetrokkenheid bij het onderwijs van nieuwkomersstudenten. Daarom bieden ze informatie en middelen voor ouders om hen te helpen de school van hun kinderen te ondersteunen en om te gaan met de uitdagingen van het leven in een nieuw land.
4. **Training en professionalisering:** Voor leraren die hun kennis en vaardigheden willen uitbreiden op het gebied van het lesgeven aan nieuwkomersstudenten, biedt LOWAN trainingen en professionaliseringsmogelijkheden aan.

Kortom, LOWAN vervult een essentiële rol in het ondersteunen van nieuwkomers in Nederland bij hun onderwijsreis. Hun website is een waardevolle bron van informatie en middelen voor zowel scholen als nieuwkomers zelf en het toont hun toewijding aan het bevorderen van inclusief onderwijs en het ondersteunen van de integratie van alle leerlingen in het Nederlandse onderwijssysteem.

<https://www.lowan.nl>

PASCAL TIJDINK – DOCENT ONDERZOEKER NIEUWKOMERS & NT2
ISELINGE HOGESCHOOL

16. PROFESSIONALISERING

AANBOD PROFESSIONALISERING

Op Iselinge Hogeschool bieden we een uitgebreid programma aan ter professionalisering van leerkrachten, docenten die te maken hebben met nieuwkomers in het onderwijs. Er worden masterclasses aangeboden en vanaf studiejaar 2024 de post-hbo opleiding: Specialist nieuwkomers.

Meer informatie over dit aanbod is te vinden op onze website maar vragen kunnen ook rechtstreeks gesteld worden via e-mail aan pascal.tijdink@iseling.nl.

<https://www.iseling.nl/Leven-Lang-Ontwikkelen/Specialist-nieuwkomers>

<https://www.iseling.nl/Leven-Lang-Ontwikkelen/Masterclasses-NT2>

PASCAL TIJDINK – DOCENT ONDERZOEKER NIEUWKOMERS & NT2
ISELINGE HOGESCHOOL

17. BESTUURDERS

AAN HET WOORD...

Waarom doe je als bestuur mee aan de academische werkplaats?

In Arnhem kennen we samen met het Mozaïek, de Hugo de Groot school, de Paulusschool en het Kunstrijk al een lange traditie als het gaat om taalklassen voor nieuwkomers. Omdat we als Delta gaan voor 'brede ontwikkeling van heel het kind en alle kinderen' willen we ook werk blijven maken van de onderwijskwaliteit aan onze nieuwkomers. Wij geloven daarbij erg in de samenwerking met opleidingsinstituten en andere schoolbesturen (samen onderzoeken, samen ontwikkelen en samen opleiden).

Wat is je bestuurlijke wens als het gaat om de opbrengst voor de academische werkplaats van volgend jaar?

In schooljaar 23-24 hebben we het onderwijs in onze taalklassen weer eens tegen de meest recente inzichten aangehouden: zowel uit de wetenschap als uit andere praktijken.

Volgend schooljaar (24-25) willen we met name kijken naar 'nieuwkomers' die (na de taalklassen) hun onderwijs volgen in reguliere groepen: wat hebben deze kinderen en hun leerkrachten nodig?

Ik hoop dat we rondom de academische werkplaats de samenwerking met bijvoorbeeld Paraatscholen, LiemersNovum, IJsselgraaf, Flores Onderwijs en Iselinge (en ook HAN Educatie?) nog verder kunnen verstevigen.

PETER DOOIJEWERD
VOORZITTER COLLEGE VAN BESTUUR
DELTA SCHOLENGROEP

Waarom doe je als bestuur mee aan de academische werkplaats?

Binnen Paraat scholen brengen we alle academische werkplaatsen onder de aandacht van de medewerkers. Het past bij ons uitgangspunt om als betrokken ontdekker in de wereld te staan.

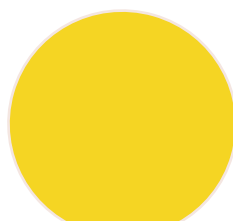
In de werkplaats werken experts uit het werkveld en studenten samen aan onderzoeksvragen die in de praktijk ervaren worden of ingebracht zijn. Als betrokken ontdekker breng je informatie naar de werkplaats en neem je informatie weer mee de praktijk in.

Wat is je bestuurlijke wens als het gaat om de opbrengst voor de academische werkplaats van volgend jaar?

Als het gaat over nieuwkomers en NT2 weten we dat alle scholen afzonderlijk van elkaar erg hun best doen om een zo passend mogelijk aanbod te bieden. We willen mede aan de hand van de opbrengsten vanuit de academische werkplaats ervoor zorgen dat er vanuit gezamenlijkheid een gericht aanbod beschikbaar is. Dat medewerkers tools krijgen hoe ze het kunnen organiseren, zodat alle kinderen op de basisscholen gelijke kansen krijgen. Daarbij willen we kijken wat er nodig is om kinderen die uit een taalklas komen, op de juiste manier datgene wat ze aangeboden hebben gekregen kunnen voortzetten. Het zou mooi zijn als we vanuit gezamenlijkheid een eenduidig beleid kunnen opstellen. Dit willen we niet alleen vormgeven, maar in gezamenlijkheid met de academische werkplaats en de betrokken schoolbesturen.

MARJOLEIN WENTING
VOORZITTER COLLEGE VAN BESTUUR
PARAATSCHOLEN

BRONNEN

Hoofdstuk 4 / Pagina 8

DE SCHOOL ALS BAKEN VAN VEILIGHEID, RUST EN VERTROUWEN VOOR IEDERE LEERLING - HET BELANG VAN TRAUMASENSITIEF LESGEVEN

- Asselman, M., Offerman, E., Wassink-de Stigter, R., Buijze, J., Golbach, M., Kooijmans, R., De Berk, A., Nelen, W., & Helmond, P. (2019). Traumasensitief onderwijs- een handboek bij de implementatie. Consortium Traumasensitief Onderwijs: Sittard.
- Coppens, L., Schneijderberg, M., & van Kregten, C. (2022). Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen. Een praktisch handboek voor het basisonderwijs. Amsterdam: SWP.
- Horeweg, A. (2018). De traumasensitieve school. Lannoo Campus.
- Lyons, S. (2020). Beacon House Therapeutic Services and Trama Team. Geraadpleegd op 4 mei 2024 van: www.beaconhouse.org.uk/useful-resources
- Vink, R., van der Pal, S., Eekhout, I., Pannebakker, F., Mulder, T. (2016). Ik heb al veel mee-gemaakt. Ingrijpende jeugdervaringen (ACE) bij leerlingen in groep 7/8 van het reguliere basisonderwijs. Leiden: TNO.

Hoofdstuk 7 / Pagina 24

WERKEN MET NIEUWKOMERS - DE PAULUSSCHOOL IN ARNHEM

- Afbeelding jongen - Freepik

Hoofdstuk 9 / Pagina 34

EEN SCHAT AAN WOORDEN - AANBOD WOORDENSCHAT NIEUWKOMERS

- Bacchini, S., Boland, T., Pot, H., Smits, M., & Hulsbeek, M. (2005). Duizend-en-een-woorden: De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters. Geraadpleegd op 23 februari 2024, van <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2020/11/Woordenlijst-1001.pdf>
- Bisschop, P., Van der Ven, K., Doeve, T., Petit, R., Elshof, D., Krijnen, E., Van Stigt, A. (2022).
- Hacquebord, H. (2012). WOORDENSCHAT TOETSEN IN FUNCTIONEEL PERSPECTIEF. Levende Talen Magazine 2012, 7. https://static.diatoetsen.nl/media/filer_public/ea/e2/eae2144f-c689-4636-99b9e71a2cda2e4b/lm_2012_7_6-9_hacquebord.pdf
- Hajer, M., & Spee, I. (2017). Ruimte voor nieuwe talenten: Keuzes rond nieuwkomers op de basisschool.
- Inspectie van het Onderwijs. (2016, juli). De kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers, type 1 en 2, 2014/2015.

<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2016/07/14/kwaliteitonderwijs-aan-nieuwkomers-type-1-2-2014-2015>

- Kuiken, F., Mottart, A., & Vanhooren, S. (2016). Woordenschatuitbreiding bij zes-tot twaalfjarige leerlingen, inclusief nieuwkomers. In 30e Conferentie Onderwijs Nederlands (pp. 9-13).
- LOWAN. (2022, 5 oktober). Type scholen – nieuwkomerslocaties – LOWAN. <https://www.lowan.nl/po/organisatie/typen-nieuwkomerslocaties/>
- LOWAN. (2023). Schooltaalwoorden voor het anderstalige jonge kind. In LOWAN. Geraadpleegd op 23 februari 2024, van https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2023/07/Schooltaalwoordenlijst_LOWAN-JULI23.pdf
- Logo peuters. (z.d.). <https://www.logo3000.nl/logo-peuters>
- Schrooten, W. & Vermeer, A. (1994). Woorden in het basisonderwijs: 15.000 woorden aangeboden aan leerlingen. Tilburg: Tilburg University Press.
- Nieuwkomers in het primair en voortgezet onderwijs. Doelgroepenonderzoek. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek en Kohnstamm Instituut.
- Ministerie van Algemene Zaken. (2023, 14 november). Voorschoolse educatie. Voorschoolse en Vroegschoolse Educatie | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voorschoolse-en-vroegschoolse-educatie/voorschoolse-educatie>
- Tijdschrift LES. (2020, 21 december). Digiwak: 9000 woorden met afbeeldingen, definities en voorbeeldzinnen. Geraadpleegd op 22 januari 2024, van https://www.digiwak.nl/Digiwak_9000_woorden.pdf
- Van Den Nulft, & Verhallen. (2023). Interventie LOGO-3000. In Nederlands Jeugdinstituut. Nederlands Jeugdinstituut. Geraadpleegd op 30 januari 2024, van <https://www.nji.nl/system/files/202104/Uitgebreide-beschrijving-LOGO3000.pdf>

Hoofdstuk 11 / Pagina 41

RIJKE TEKSTEN IN DE STEIGERS - NIEUWKOMERS EN DE KRACHT VAN RIJKE TEKSTEN

- Gibbons, P. (2014). Scaffolding Language, Scaffolding Learning: Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom. Heinemann Educational Books, U.S.
- Orioni, M. (2017). Het meertalige kind. Amsterdam: Van Gennepe
- Afbeelding steigers: illustratie is gemaakt door Sem Weijers.

IselingeHogeschool

Delta
Scholengroep

paraat
scholen

EEN SAMENWERKING VAN ISELINGE HOGESCHOOL &
DELTA SCHOLENGROEP & PARAATSCHOLEN

DIT TIJDSCHRIFT IS TOT STAND GEKOMEN MET DANK AAN DE DELTA SCHOLENGROEP EN SCHOLENSTICHTING PARAATSCHOLEN. MIJN SPECIALE DANK GAAT UIT NAAR DE PAULUSSCHOOL EN HET KUNSTRIJK VOOR HUN GASTVRIJHEID (ZOWEL TIJDENS DE BIJEENKOMSTEN, ALS VOOR DE STUDENTEN OM EEN DAG MEE TE LOPEN) EN NAAR PAULIEN SCHUIERMANNI, MONIEK VAN DRENTH, SABINE GROTENHUIS, MARJOLEIN WIEGMAN, MICHEL HABRAKEN, MARJOLEIN TIJDINK, EN DE MINORSTUDENTEN VAN DE ACADEMISCHE WERKPLAATS ISELINGE HOGESCHOOL VOOR HUN BIJDRAGEN IN DIT TIJDSCHRIFT.

BELUISTER OOK ONZE PODCAST OVER DE ACADEMISCHE WERKPLAATS NT2

ACADEMISCHE
**NIEUWKOMERS
& NT2**
WERKPLAATS

